

Извештај од Мониторот за РЈА во Северна Македонија

ОРГАНИЗАЦИЈА, ОТЧЕТНОСТ И НАДЗОР

2024/2025

Институт
за
европска
политика.
Скопје

ИМПРЕСУМ

ПУБЛИКАЦИЈА:

Извештај од Мониторот за РЈА во Северна Македонија
ОРГАНИЗАЦИЈА, ОТЧЕТНОСТ И НАДЗОР 2024/2025

ИЗДАВАЧ:

Институт за европска политика - Скопје

АВТОРИ:

Јулијана Караи, истражувач, Институт за европска политика (ЕПИ) - Скопје
Беба Жагар, истражувач, Институт за европска политика (ЕПИ) - Скопје

ДИЗАЈН:

Релатив

СОДРЖИНА:

БЛАГОДАРНОСТ	4
ЗА ВеБЕР 3.0	5
ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	7
ЛИСТА НА КРАТЕНКИ И АКРОНИМИ	9
I. ВЕБЕР РЈА МОНИТОР: ШТО СЛЕДИМЕ И НА КОЈ НАЧИН?	10
I.1 ПРИОДОТ НА ВЕБЕР КОН МОНИТОРИНГ НА РЈА	10
I.2 ЗОШТО И НА КОЈ НАЧИН ВЕБЕР СПРОВЕДУВА МОНИТОРИНГ ВО ОБЛАСТА „ОРГАНИЗАЦИЈА, ОТЧЕТНОСТ И НАДЗОР“	12
II. ОТЧЕТНОСТ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ДРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА	17
II.1 РЕАКТИВНА ТРАНСПАРЕНТНОСТ – СЛОБОДА НА ИНФОРМАЦИИ	18
II.2 ПРОАКТИВНА ТРАНСПАРЕНТНОСТ	34
II.3 ПРЕПОРАКИ ЗА ОБЛАСТА ОРГАНИЗАЦИЈА, ОТЧЕТНОСТ И НАДЗОР	56
II. 3.1 СЛЕДЕЊЕ НА ПРЕПОРАКИТЕ ОД МОНИТОРОТ НА РЈА 2021/2022	56
II. 3.2 ПРЕПОРАКИ ОД МОНИТОРОТ ЗА РЈА ЗА 2024/2025 ГОДИНА	58
ПРИЛОГ ЗА МЕТОДОЛОГИЈАТА	60
ЛИСТА НА ИЗВОРИ КОРИСТЕНИ ВО ОВОЈ ИЗВЕШТАЈ	66

БЛАГОДАРНОСТ

Како и со претходните изданија на Извештаите од Националниот монитор за РЈА за периодите 2017-2018, 2019-2020 и 2021-2022 година, особена благодарност им се упатува на членовите на Платформата ВеБЕР и на Националната работна група во Северна Македонија, како и на останатите засегнати страни во Северна Македонија, кои ги споделија нивните искуства преку интервјуа, со што дадоа исклучителен придонес кон содржината и квалитетот на овој Извештај, а кои нема да бидат именувани за да се испочитува начелото на анонимност.

Тимот на ВеБЕР 3.0 исто така би сакал да се заблагодари на неговите главни партнери и соработници, кои го поддржаа проектот во однос на истражувачките и други активности. Особена благодарност се упатува до СИГМА (Поддршка за подобрување на раководењето и управувањето),¹ Регионалната школа за јавна администрација (РЕСПА), како и до Министерството за јавна администрација на Северна Македонија, како соработник на проектот.

¹ Заедничка иницијатива на Европската унија и ОЕЦД.

ЗА ВеБЕР 3.0

Надоврзувајќи се на постигнувањата од претходните ВеБЕР проекти, односно ВеБЕР (2015 – 2018) и ВеБЕР 2.0 (2019 – 2023), проектот **Овозможување на реформата на јавната администрација во Западен Балкан – ВеБЕР 3.0** е третиот последователен грант финансиран од ЕУ доделен на најголемата иницијатива предводена од граѓанското општество за следење на реформата на јавната администрација (РЈА) во земјите од Западниот Балкан. Проектот се спроведува во периодот од февруари 2023 до јули 2026 година. Врз основа на Принципите на СИГМА/ОЕЦД, при спроведувањето на првите две фази од оваа иницијативата се поставија темелите за постигнување на амбицијата на ВеБЕР 3.0 **дополнително да ги зајакне граѓанските организации (ГО) за да придонесат кон потранспарентна, поотворена, поодговорна, граѓански ориентирана администрација во регионот на Западен Балкан, која со тоа ќе биде и поусогласена со стандардите на ЕУ во оваа област.**

ВеБЕР 3.0 и натаму ја промовира клучната улога на ГО во процесот на РЈА, а при тоа, исто така, се застапува за посеопфатно вклучување на граѓаните во овој процес како и за инклузивни реформски мерки, прилагодени на потребите на корисниците, со што водат кон видливо подобрување. Темелејќи ги своите активности врз обемни податоци и сознанија собрани во текот на мониторингот, проектот ВеБЕР 3.0 натаму ќе го зајакне граѓанското општество со цел истото поделотворно да влијае на дефинирањето и спроведување на РЈА. За да се негува колаборативно креирање на политиките и за да се премости јазот меѓу стремежите и остварливите решенија, проектот ќе поттикне одржлив дијалог за политиките меѓу владите и граѓанските организации преку ВеБЕР платформата и нејзините Национални работни групи за РЈА. Конечно, преку доделување мали грантови за локалните ГО, ВеБЕР 3.0 го зајакнува ангажманот во процесот на РЈА на локално ниво, така пренесувајќи и зајакнувајќи го гласот на граѓаните, кои впрочем се и крајните корисници на работата на јавната администрација.

Производите на ВеБЕР 3.0 и дополнителните информации за нив се достапни на интернет страницата на проектот www.par-monitor.org.

ВеБЕР 3.0 го спроведува Мрежата „Мисли за Европа“ (Think for Europe Network - TEN), составена од шест тинк-тенк организации од Западен Балкан ориентирани кон политиките на ЕУ:

Преку партнерството со Центарот за истражување на јавната администрација (KDZ) од Виена, ВеБЕР 3.0 обезбеди видливост на ниво на ЕУ.

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Овој извештај ја оценува отчетноста и транспарентноста на државната администрација преку набљудување на два аспекта: 1) реактивна транспарентност - слобода на информации и 2) проактивна транспарентност. Првиот аспект го оценува степенот до кој е обезбедена ефективна реактивна транспарентност преку спроведливи права за слободен пристап до информации, институционален надзор, усогласени одговори од страна на органите на јавната власт, ефективни санкции и доверба на јавноста во остварувањето на правото за пристап до информации од јавен карактер. Вториот аспект испитува дали органите на јавната администрација систематски објавуваат сеопфатни, ажурирани, достапни и прилагодени за граѓаните информации за нивната работа, организација, услуги, буџети и процесите на донесување одлуки, истовремено разгледувајќи ја и достапноста на отворените податоци.

Правната и стратешката рамка за транспарентност и слободен пристап до информации во Северна Македонија е во голема мера воспоставена преку Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер (ЗСПИЈК), Стратегијата за РЈА 2023–2030 и Стратегијата за транспарентност на Владата 2023–2026 година. Рамката гарантира општ пристап до информациите од јавен карактер, ги дефинира исклучоците и правилата за делумен пристап, ги регулира роковите и форматите за одговор и утврдува санкции за непочитување. Агенцијата за заштита на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер (АЗПСПИЈК) е овластена да го надгледува спроведувањето на законот, да постапува по жалби и да подготвува годишни извештаи за остварувањето на правото на СПИ.

За време на циклусот на мониторинг, органите на управата одговорија на 96,5% од поднесените барања за СПИ, при што сите одговори беа дадени бесплатно и во бараниот формат. Повеќето одговори беа доставени во законски пропишаните рокови, додека 92,6% од одговорите целосно ги содржеа бараните информации и документација.

АЗПСПИЈК објавува годишни извештаи и ресурси прилагодени за граѓаните, вклучувајќи прирачници, едукативни видеа и обрасци за жалби. Сепак, годишниот извештај за 2025 година сè уште не е објавен, додека институцијата се соочи со оперативни тешкотии поради доцнењето во именувањето на ново раководство. Дополнително, достапните извештаи содржат само збирни информации за санкциите, без специфични податоци за институциите или соодветна квалитативна анализа.

Севкупно, институциите генерално ги почитуваат клучните обврски за СПИ поврзани со стапката на одговори, роковите, форматите и бесплатниот пристап до информации. Сепак, остануваат значајни недостатоци во однос на проактивната транспарентност, објавувањето на извештаите за работа, оценките на влијанието, отворените податоци и посебните рубрики за консултации. Веб-страниците на институциите често содржат нецелосни или неконзистентно ажурирани информации, додека тешкотиите при навигацијата и неважечките линкови продолжуваат да ја ограничуваат пристапноста и употребливоста.

Машински читливите сетови-податоци и одредени сетови-податоци со висока вредност се достапни преку националниот портал за отворени податоци, иако нивната достапност и квалитет значително варираат низ секторите и институциите. Наодите за перцепцијата на јавноста укажуваат на умерена свест кај граѓаните за правата за СПИ, но поограничени перцепции во однос на институционалната поддршка и пристапноста на информациите објавени на интернет.

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ И АКРОНИМИ

АПИ	Апликациски програмски интерфејс
АЗПСПИЈК	Агенција за заштита на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер
ЗСПИЈК	Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер
СПИ	Слободен пристап до информации
КИ	Клучни информатори
МДТ	Министерство за дигитална трансформација
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МП	Министерство за правда
МЈА	Министерство за јавна администрација
НПП	Најчесто поставувани прашања

I. ВЕБЕР МОНИТОР ЗА РЈА: ШТО СЛЕДИМЕ И НА КОЈ НАЧИН?

I.1 Пристапот на ВеБЕР кон мониторинг на РЈА

Методологијата на Мониторот на реформата на јавната администрација (РЈА) беше развиена во 2015-2016 година, како дел од првиот Проект за овозможување на мониторинг од страна на граѓанските организации на реформата на јавната администрација во Западен Балкан (ВеБЕР). Уште од самиот почеток, ВеБЕР усвои приод кој е изразито заснован на докази во својот напор да ги зголеми релевантноста, учеството и капацитетите на граѓанските организации (ГО) во Западен Балкан за застапување и влијание врз креирањето и спроведувањето на РЈА. Методологијата на Мониторот на РЈА е темелен производ на ВеБЕР, кој овозможува мониторинг на РЈА од страна на граѓанското општество заснован на докази и анализа.

Во согласност со фокусот на ВеБЕР врз процесот на пристапување на регионот кон ЕУ, по ревизијата на Принципите на јавна администрација на СИГМА во 2023 година, методологијата на ВеБЕР РЈА Мониторот беше редизајнирана во 2024 година, врз основа на Принципите² и методологијата на СИГМА³ и дополнувајќи го следењето на СИГМА со дополнителни набљудувања насочени кон транспарентноста, инклузивноста, отвореноста или други аспекти од работата на државните администрации, во зависност од конкретната област на реформата на јавната администрација. Оваа ревизија придонесува да се одржи фокусот на препораките на ВеБЕР врз реформите во согласност со ЕУ, насочувајќи ги владите во регионот кон успешно пристапување и идно членство во ЕУ. Главните промени во ревидираната методологија на РЈА Мониторот се накратко наведени подолу.⁴

2 ОЕЦД (2023). „Принципите на јавната администрација“ (The Principles of Public Administration). ОЕЦД Издаваштво, Париз. <https://doi.org/10.1787/7f5ec453-en>

3 Достапни на: <https://www.sigmaweb.org/en/publications/documents/2024/assessment-methodology-of-the-principles-of-public-administration.html>.

4 За подетални информации за опфатот и процесот на ревизијата на методологијата, ве молиме посетете: <https://www.par-monitor.org/par-monitor-methodology/>.

Табела 1: Клучни измени во методологијата за РЈА Мониторот

Структура

Со цел усогласување со новиот методолошки пристап на СИГМА, воведени се следниве структурни промени:

- Воведување единствен индикатор за секоја област на РЈА, поделен на подиндикатори кои дополнително се состојат од неколку елементи на подиндикатори (т.е. специфични критериуми кои се оценуваат), со цел да се поедностави пристапот и да се нагласи фокусот на транспарентноста, инклузивноста и отвореноста во секоја област на реформата.
- Воведување на типови елементи на подиндикатори, со што се обезбедува дека се опфатени следниве аспекти на реформата:
 1. Стратегија и политика,
 2. Законодавство,
 3. Институционална поставеност,
 4. Практика во спроведувањето, и
 5. Резултати и влијание.
- Воведување на скала од 100 поени, за попрецизна и посуптилна проценка на напредокот во секоја област на реформата на јавната администрација.

Извори на податоци

- Воведување интервјуа со „клучни информатори“, односно клучни недржавни чинители, кои се вклучени и запознаени со процесите. Овие интервјуа служат како извор на податоци за елементите „Резултати и влијание“, наместо претходно спроведуваната анкета на граѓанските организации.
- Посистематско користење на резултатите од анкетата за перцепцијата на јавноста како извор на податоци за елементите „Резултати и влијание“ и проширување на опсегот на анкетата за да се надополни проценката во пет области на РЈА - сите освен „Стратегија за РЈА“.
- Отстранување на анкетата со државни службеници како извор на податоци, поради постојаните потешкотии во обезбедувањето соодветна стапка на одговори од јавните администрации на земјите во Регионот.

Изготвување извештаи за РЈА Мониторот

- Шест национални извештаи за РЈА Мониторот, по еден за секоја област на РЈА (вкупно 36 извештаи за целокупниот РЈА Монитор), со цел да се овозможи навремено објавување и застапување за резултатите од мониторингот, наместо тие да бидат објавени по завршување на истражувањето кое трае 18 месеци.
- Шест регионални прегледни извештаи за земјите од Западниот Балкан, по еден за секоја област на РЈА (вкупно 6 извештаи).

I.2 Зошто и на кој начин ВеБЕР спроведува мониторинг во областа „Организација, отчетност и надзор“

Пристапот до информациите со кои располагаат органите на јавната власт и проактивното објавување на начинот на кој овие органи работат и носат одлуки одредуваат до кој степен активностите на владата се отворени за надворешен надзор и како отчетноста во јавната администрација функционира во практика. Кога институциите редовно објавуваат информации и одговараат на барањата во согласност со законските услови, тие во практика ја покажуваат отвореноста и ориентацијата кон услуги што се должни да ги почитуваат и го намалуваат информацискиот јаз помеѓу државата и јавноста. Онаму каде што доцнењата, нецелосните одговори и ограничениот пристап се чести, тоа укажува на системски слабости во административната отчетност и намален простор за надворешен надзор. Мониторингот на оваа област има за цел да утврди дали јавната администрација работи на начин што им овозможува на граѓаните и на граѓанското општество да пристапуваат и да ги контролираат одлуките и активностите на органите на јавната власт и дали таа контрола создава притисок врз институциите да се подобрат.

Мониторингот во областа Организација, отчетност и надзор се заснова на еден СИГМА Принцип:

➡ **Принцип 15:** Јавната администрација е транспарентна и отворена.

Овој Принцип се оценува од перспектива на институционалната транспарентност и одговарањето на барањата за информации, вклучувајќи навремени, соодветно форматирани одговори, оправдани одбивања, како и ефективен надзор и спроведување. Фокусот на транспарентноста исто така испитува дали органите на јавната администрација објавуваат сеопфатни, ажурирани, достапни и прилагодени за граѓаните информации за нивната работа.

Периодот на мониторинг за Организација, отчетност и надзор ги опфаќа случувањата од последниот циклус на Мониторот на РЈА, кој траеше од јануари до ноември 2022 година. Оттука, овој извештај ги одразува сите случувања од 2022 година наваму и првенствено се фокусира на практиките на проактивна транспарентност на органите на јавната власт за време на периодот на мониторинг за оваа област (април-мај 2026 година), како и на нивните практики при одговарањето на барањата за слободен пристап до информации што истражувачкиот тим ги поднесе за време на целиот циклус на Мониторот на РЈА 2024/2025, кој траеше од октомври 2024 до мај 2026 година. Иако овој извештај дава споредба на наодите со претходните изданија на Мониторот на РЈА, резултатите на земјите се неспоредливи со претходниот мониторинг поради методолошки промени.

Првиот подиндикатор го испитува степенот до кој правната и институционалната рамка, практиките на спроведување и механизмите за надзор го обезбедуваат ефективното остварување на правото за пристап до информации од јавен карактер. Мониторингот на стратегијата и политиката, како и на законодавството, се врши преку анализа на стратешки документи, правни акти и официјални податоци кои се јавно достапни на веб-страниците на релевантните институции, додека проценката на практиката се заснова на примерок од барања за слободен пристап до информации поднесени за време на целиот циклус на мониторинг 2024/2025 (октомври 2024-мај 2026 година) и преглед на веб-страниците на релевантната надзорна институција. За проценка на резултатите и влијанието, истражувачите спроведуваат три интервјуа со клучни информатори со недржавни чинители кои поседуваат значителна експертиза во областа и ги користат податоците од анкетата за перцепцијата на јавноста.

Табела 2: Елементи на индикаторот во рамките на подиндикаторот 1

Елемент на индикатор: број и назив	Вид
E 1.1 Постои важечки стратешки документ кој предвидува подобрувања во реактивната транспарентност на државната администрација	Стратегија и политика
E 1.2 Прописите го утврдуваат законското право на физичките и правните лица за пристап до информации од јавен карактер без образложување на нивното барање	Законодавство
E 1.3 Прописите предвидуваат доставување одговори на барањата за слободен пристап до информации (СПИ) во бараниот формат, во пропишаните рокови и бесплатно	Законодавство
E 1.4 Прописите предвидуваат задолжително соопштување на основите за одбивање на пристапот до информации	Законодавство

Е 1.5 Прописите предвидуваат санкции, како превентивни мерки против непочитување на СПИ	Законодавство
Е 1.6 Прописите воспоставуваат надзорен орган кој е овластен да ги следи правата за СПИ и известува за нивното спроведување	Институционална поставеност
Е 1.7 Одговорите на СПИ се доставуваат во бараниот формат	Практика во спроведувањето
Е 1.8 Одговорите на СПИ се доставуваат во законски утврдените рокови	Практика во спроведувањето
Е 1.9 Одговорите на СПИ се доставуваат бесплатно	Практика во спроведувањето
Е 1.10 Органите на државната управа ги доставуваат информациите што биле побарани	Практика во спроведувањето
Е 1.11 Органите на државната управа ги соопштуваат основите за одбивање на пристапот до информации	Практика во спроведувањето
Е 1.12 Надзорниот орган редовно објавува годишни извештаи за примената на слободниот пристап до информации	Практика во спроведувањето
Е 1.13 Годишните извештаи на надзорниот орган вклучуваат информации за изречените и извршените санкции	Практика во спроведувањето
Е 1.14 Надзорниот орган проактивно објавува ажурирани ресурси прилагодени за граѓаните и формулари за пополнување за слободен пристап до информации	Практика во спроведувањето
Е 1.15 Клучните недржавни чинители ги сметаат санкциите на надзорниот орган за транспарентни и ефективни	Резултати и влијание
Е 1.16 Клучните недржавни чинители сметаат дека органите на државната управа соодветно одговараат на барањата со чувствителни информации и правилно постапуваат при одбивање на пристапот до информации	Резултати и влијание
Е 1.17 Перцепцијата на граѓаните за нивното право на пристап до информации од јавен карактер	Резултати и влијание
Е 1.18 Перцепцијата на граѓаните за институционалната поддршка во остварувањето на правото за пристап до информации од јавен карактер	Резултати и влијание

Вториот подиндикатор оценува дали стратешката и правната рамка овозможуваат проактивно обезбедување информации, преку анализа на стратешки документи и правни акти, истовремено фокусирајќи се на тоа како проактивното информирање се применува во практика од страна на органите на јавната власт. Проценката на елементите од практиката, извршена за време на периодот на мониторинг за оваа област (април-мај 2026 година), се спроведува врз основа на примерок од пет органи на јавната администрација:

- Три ресорни министерства (1 големо, 1 средно и 1 помало во однос на тематскиот опсег),
- Министерство со општа функција за планирање и координација,
- Давател на услуги на централно ниво кој не е министерство, а кој обезбедува јавни услуги за граѓаните (или за граѓаните и бизнисите).

Проценката на резултатите и влијанието се заснова на интервјуа со клучни информатори и податоци од анкетата за перцепцијата на јавноста.

Табела 3: Елементи на индикаторот во рамките на подиндикаторот 2

Елемент на индикатор: број и назив	Вид
Е 2.1 Постои важечки стратешки документ кој предвидува подобрувања во проактивната транспарентност на државната администрација	Стратегија и политика
Е 2.2 Прописите утврдуваат обврски за проактивна транспарентност	Законодавство
Е 2.3 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за опсегот на работа	Практика во спроведувањето
Е 2.4 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, прилагодени за граѓаните и лесно достапни информации за документите за политики и правните акти во нивна надлежност	Практика во спроведувањето
Е 2.5 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за јавните услуги	Практика во спроведувањето
Е 2.6 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за оценките на влијанието и евалуациите	Практика во спроведувањето
Е 2.7 Органите на државната администрација објавуваат релевантни извештаи за својата работа на навремен, достапен и прилагоден за граѓаните начин	Практика во спроведувањето

Е 2.8 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за буџетот	Практика во спроведувањето
Е 2.9 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за контакт	Практика во спроведувањето
Е 2.10 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за организациската структура	Практика во спроведувањето
Е 2.11 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните делови посветени на процесите на јавни консултации	Практика во спроведувањето
Е 2.12 Органите на државната администрација објавуваат податоци во отворен, машински читлив формат	Практика во спроведувањето
Е 2.13 Јавната администрација објавува отворени податочни сетови од висока вредност	Практика во спроведувањето
Е 2.14 Клучните недржавни чинители ги сметаат проактивно објавените информации како прилагодени за граѓаните	Резултати и влијание
Е 2.15 Перцепција на граѓаните за достапноста на информациите на веб-страниците на органите на државната управа	Резултати и влијание

II. ОТЧЕТНОСТ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ДРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

Овој дел ги претставува резултатите од проценката за Северна Македонија. Секој поддел ги претставува резултатите за еден поединдикатор (вкупно два), почнувајќи со краток преглед на случувањата од Мониторот на РЈА 2021/2022. По ова следува детална проценка на елементите на поединдикаторот, почнувајќи со политиката, законодавството и институционалната рамка, потоа преминувајќи на практиката во спроведувањето и завршувајќи со резултатите и влијанието. Проценката на секој поединдикатор завршува со графикон кој ги прикажува доделените поени.

Графиконот подолу ги прикажува вкупните резултати за областа Организација, отчетност и надзор во Северна Македонија, мерени на скала од 0 до 100 поени.

*Отчетност и транспарентност на државната администрација
(скала 0-100)*

II.1 Реактивна транспарентност – слобода на информации

Принцип 15: Јавната администрација е транспарентна и отворена..

Доделени поени по елемент во подиндикатор 1:

Реактивна транспарентност – слобода на информации⁵

Елементи на индикаторот	Вид на елемент	Резултат
Е 1.1 Постои важечки стратешки документ кој предвидува подобрувања во реактивната транспарентност на државната администрација	Стратегија и политика	0.25/0.25
Е 1.2 Прописите го утврдуваат законското право на физичките и правните лица за пристап до информации од јавен карактер без образложување на нивното барање	Законодавство	2.5/2.5
Е 1.3 Прописите предвидуваат доставување одговори на барањата за слободен пристап до информации (СПИ) во бараниот формат, во пропишаните рокови и бесплатно	Законодавство	1.5/1.5
Е 1.4 Прописите предвидуваат задолжително соопштување на основите за одбивање на пристапот до информации	Законодавство	1/1
Е 1.5 Прописите предвидуваат санкции, како превентивни мерки против непочитување на СПИ	Законодавство	1/1
Е 1.6 Прописите воспоставуваат надзорен орган кој е овластен да ги следи правата за СПИ и известува за нивното спроведување	Институционална поставеност	1/1

⁵Првиот подиндикатор се фокусира на следниве потпринципи на СИГМА: Владата има утврдено стратешки цели за промовирање на отвореноста и транспарентноста на јавната администрација, доделувајќи јасни одговорности на конкретни чинители; Физичките лица, вклучително и нерезидентите, како и правните лица имаат законско право на пристап до информации од јавен карактер без образложување на нивното барање; Информациите од јавен карактер ги опфаќаат сите информации забележани во документите со кои располага јавната администрација, физичките или правните лица кои вршат јавни овластувања. Исклучоци постојат само кога има оправдани причини за класификација на информациите; тие се прецизно утврдени со закон; Јавната администрација им помага на странките да ги идентификуваат бараните информации и ги обезбедува навремено во бараниот формат и бесплатно, со исклучок на трошоците за умножување и достава; Јавната администрација ги соопштува основите за одбивање на пристапот до информации од јавен карактер, а странките имаат право на жалба против оваа одлука до независен орган или до судовите; Одговорноста за следење на усогласеноста со законодавството за информации од јавен карактер, давањето насоки и изрекувањето санкции е јасно доделена и се спроведува.

Е 1.7 Одговорите на СПИ се доставуваат во бараниот формат	Практика во спроведувањето	3.5/3.5
Е 1.8 Одговорите на СПИ се доставуваат во законски утврдените рокови	Практика во спроведувањето	4/4
Е 1.9 Одговорите на СПИ се доставуваат бесплатно	Практика во спроведувањето	4/4
Е 1.10 Органите на јавната власт ги доставуваат информациите што биле побарани	Практика во спроведувањето	4/4
Е 1.11 Органите на јавната власт ги соопштуваат основите за одбивање на пристапот до информации	Практика во спроведувањето	0/4
Е 1.12 Надзорниот орган редовно објавува годишни извештаи за примената на слободниот пристап до информации	Практика во спроведувањето	3/4.5
Е 1.13 Годишните извештаи на надзорниот орган вклучуваат информации за изречените и извршените санкции	Практика во спроведувањето	2/4
Е 1.14 Надзорниот орган проактивно објавува ажурирани ресурси прилагодени за граѓаните и формулари за пополнување за слободен пристап до информации	Практика во спроведувањето	4.5/4.5
Е 1.15 Клучните недржавни чинители ги сметаат санкциите на надзорниот орган за транспарентни и ефективни	Резултати и влијание	0/3
Е 1.16 Клучните недржавни чинители сметаат дека органите на јавната власт соодветно одговараат на барањата со чувствителни информации и правилно постапуваат при одбивање на пристапот до информации	Резултати и влијание	0/3
Е 1.17 Перцепцијата на граѓаните за нивното право на пристап до информации од јавен карактер	Резултати и влијание	1.5/2
Е 1.18 Перцепцијата на граѓаните за институционалната поддршка во остварувањето на правото за пристап до информации од јавен карактер	Резултати и влијание	1/2
Вкупен резултат за поиндикатор 1		34.75/49.75

Моментална состојба

Наодите од последниот циклус на мониторинг укажуваат на подобрувања во реактивната транспарентност, особено во однос на институционалната респонзивност на барањата за СПИ. Органите на управата одговорија на огромното мнозинство од поднесени барања, повеќето во рамките на законски пропишаните рокови, бесплатно и во бараниот формат. Статистичките податоци дополнително покажуваат дека повеќето барања резултираат со пристап до бараните информации, додека значителен број одбивања беа поништени од страна на АЗПСПИЈК, која им наложи на соодветните органи да ги достават бараните информации.⁶ Сепак и понатаму остануваат неколку предизвици идентификувани во претходниот Монитор на РЈА, вклучувајќи ја ограничената ефективност на санкциите, молчењето на администрацијата, неконзистентното спроведување и широката примена на исклучоците за одбивање на пристапот до информации.

Истражувачите ги разгледуваа постојните владини стратешки документи од извештајниот период за да проценат дали истите вклучуваат мерки насочени кон подобрување на реактивната транспарентност, особено во однос на одговорите на барањата за СПИ. Проценката се однесуваше на тоа дали содржат јасни цели, активности и доделени одговорности поврзани со подобрувањето на пристапот до информации.

Во рамки на Стратегијата за РЈА 2023–2030,⁷ третата приоритетна област, Одговорност, отчетност и транспарентност, ја вклучува специфичната цел 3.4: Зголемена транспарентност на институциите на државно и локално ниво и специфичната цел 3.5: Создавање овозможувачка средина за користење на податоците од јавниот сектор. Во рамките на специфичната цел 3.4, неколку активности се насочени кон зајакнување на рамката за пристап до информации од јавен карактер и подобрување на институционалната транспарентност. Тие вклучуваат: А3.4.1.1 Зајакнување на капацитетите на АЗПСПИЈК во остварувањето на нејзините надлежности; А3.4.1.2 Подготовка на измени и дополнувања на ЗСПИЈК за подобрување на овластувањата на АЗПСПИЈК и натамошно унапредување на правото на СПИ; А3.4.1.5 Организирање обуки и активности за подигнување на свеста на институциите за важноста на пристапот до информации од јавен карактер и користењето на е-порталот на АЗПСПИЈК и А3.4.1.6 Подигнување на јавната свест на барателите на информации за тоа како да го остварат

6 Јавната администрација во Република Северна Македонија 2024 (Public Administration in the Republic of North Macedonia 2024), СИГМА/ОЕЦД, https://www.sigmaweb.org/en/publications/public-administration-in-the-republic-of-north-macedonia-2024_071bad9d-en.html

7 Стратегија за РЈА 2023-2030, <https://kvalitet.mioa.gov.mk/wp-content/uploads/2024/05/strategija-za-reforma-na-javna-administracija-2023-2030-so-akcziski-plan.pdf>

правото на СПИ од јавен карактер, со посебен акцент на користењето на е-порталот на АЗПСПИЈК.

Важен стратешки документ насочен кон севкупното подобрување на транспарентноста е Стратегијата за транспарентност на Владата и Акцискиот план 2023–2026 година.⁸ Во оваа рамка, Приоритетната област 2: Пристап до информации од јавен карактер е посебно посветена на зајакнувањето на реактивната транспарентност. Нејзината општа цел е да се подобри пристапот до информациите од јавен карактер преку мерки кои го унапредуваат спроведувањето и примената на ЗСПИЈК.

Приоритетната област вклучува неколку мерки и активности фокусирани на подобрување на институционалната респонзивност на барањата за СПИ. Тие ги вклучуваат: М.1 Сузбивање на штетните практики поврзани со молчењето на администрацијата при одговарање на барањата за пристап до информации од јавен карактер, преку активностите: А.1.1 Развој на индикатор за успешност и А.1.2 Измени на правната рамка насочени кон проширување на надлежностите на АЗПСПИЈК и отстранување на рокот за поднесување жалби во случаи на молчење на администрацијата.

Дополнителните мерки вклучуваат: М.2 Спроведување на начелото за делегирање на надлежност во согласност со ЗСПИЈК, преку активност А.2.1 Донесување на внатрешни институционални акти; М.3 Постапување по барањата за слободен пристап до информации од јавен карактер, преку А.3.1 Развој на внатрешни процедури за постапување по барањата за пристап до информации; М.4 Подигнување на свеста за штетните ефекти од покренувањето управни спорови против жалбите поврзани со пристапот до информации од јавен карактер, преку А.4.1 Обуки за имателите на информации и М.5 Запознавање и практична примена на ЗСПИЈК, преку А.5.1 Организација на обуки и советодавни сесии за службените лица и одговорните лица во институциите кои се иматели на информации од јавен карактер.

Истражувачите ја анализираа важечката правна рамка за да проценат дали истата гарантира слободен пристап до сите информации со кои располагаат органите на управата и дали е обезбеден пристап за секое заинтересирано физичко или правно лице без потреба од образложување. Тие исто така проверија дали правната рамка јасно дефинира исклучоци за пристап до информации, вклучувајќи ги областите како што се националната безбедност, јавната безбедност, кривичните истраги, приватноста, комерцијалните интереси и судските постапки. Дополнително, истражувачите проценија дали рамката гарантира делумен пристап, барајќи откривање на сите делови од документите или информации кои не се опфатени со пропишаните исклучоци.

⁸ Стратегија за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија, 2023-2026, <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/nacionalni-strategii-file-idF4.pdf>

ЗСПИЈК е општата правна рамка која ја регулира оваа област, имено член 4 од Законот пропишува дека: „(1) Слободен пристап до информациите имаат сите правни и физички лица; (2) Слободен пристап до информациите имаат и странски правни и физички лица во согласност со овој и друг закон.“ Оваа одредба го воспоставува начелото на универзален пристап до информации од јавен карактер, гарантирајќи го правото на пристап до информации како за домашните, така и за странските физички и правни лица без дискриминација.⁹

Членот 6 од ЗСПИЈК ги дефинира исклучоците од правото на пристап до информации. Тој им овозможува на имателите на информации да го одбијат пристапот кога откривањето се однесува на класифицирани информации, лични податоци, тајност на даночните постапки, информации поврзани со тековни истраги или судски и управни постапки, како и информации кои би можеле да ги загорзат правата од индустриска или интелектуална сопственост. Истовремено, Законот го воспоставува начелото на делумен пристап. Член 6 став (4) пропишува дека кога документот содржи заштитени информации кои можат да се одвојат без да се загрози нивната безбедност, имателот на информацијата е должен да ги отстрани заштитените делови и да обезбеди пристап до останатиот дел од содржината на документот.¹⁰

Истражувачите врз основа на анализа на постојниот закон проценија дали одговорите на барањата за СПИ мора да бидат дадени во бараниот формат, во пропишаните рокови и бесплатно, со исклучок на оправданите материјални трошоци како што се фотокопирање или печатење. Дополнително, тие ги наведоа сите постоечки исклучоци и ја проценија нивната оправданост.

Имено, член 21 од Законот пропишува доставување на одговорите во бараниот формат и во пропишаните рокови: „(1) Имателот на информацијата е должен веднаш да одговори по барањето на барателот, а најдоцна во рок од 20 дена од денот на приемот на барањето. (2) Имателот на информацијата, информацијата ја дава во бараната форма, освен ако бараната информација веќе постои во однапред пропишана форма и е достапна за јавноста и ако е поповолно за барателот информацијата да се достави во поинаква форма од бараната, зашто имателот на информацијата ја образложува причината за ваквиот начин на доставување.“¹¹

Член 22 од Законот предвидува можност за продолжување на рокот за одговарање на барањата за пристап до информации. Рокот може да се продолжи за најмногу 30 дена кога се бара делумен пристап до информации во согласност со член 6 став (4), или кога обемот на бараната информација бара повеќе време за обработка. Законот понатаму пропишува дека имателот на информацијата е должен по електронски

⁹ „Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер, Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 101/19, <https://duinspektorat.mioa.gov.mk/sites/default/files/закон.pdf>

¹⁰ Исто

¹¹ Исто

пат да го извести барателот за продолжувањето веднаш, а најдоцна во рок од седум дена од денот на приемот на барањето.¹²

Член 28 став (1) пропишува дека пристапот до бараната информација се обезбедува бесплатно, со што се воспоставува начелото барателите да не треба да сносат трошоци за добивање на самата информација.¹³

Истражувачите анализираа дали имателите на информации од јавен карактер се законски обврзани да дадат образложение при одбивање на пристапот до информации, вклучувајќи ги сите исклучоци од ова барање и нивната оправданост. Тие исто така проценија дали правната рамка предвидува санкции за непочитување на барањата за СПИ, вклучувајќи го видотиопсеготнапропишаните санкции, висината на глобите и видовите на прекршувања или прекршоци на кои тие се однесуваат. Анализата провери дали се пропишани санкции како за органите на управата како иматели на информации, така и за раководителите на институциите одговорни за нивното севкупно функционирање, истовремено идентификувајќи ги и сите дополнителни санкции насочени кон овластените службени лица одговорни за постапување по барањата за СПИ.

Имено, законот во член 20 ја пропишува обврската на имателите на информации да ги обелоденат основите за одбивање на пристапот до информации. Конкретно, законот предвидува дека кога барањето делумно или целосно ќе се одбие, имателот на информацијата мора да донесе формално решение кое содржи образложение на причините за одбивањето, како и резултатите од спроведениот тест на штетност.¹⁴

Законот во членовите 38 и 39 пропишува санкции за непочитување на барањата за СПИ. Членот 38 пропишува глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност за службеното лице или раководителот на имателот на информацијата кој нема да определи овластено лице за посредување при пристап до информации или нема јавно да ги објави податоците за тоа лице, како што се бара со законот. Членот 39 пропишува глоба во износ од 250 евра во денарска противвредност за овластените службени лица на имателите на информации во случаи на различни прекршувања на законот, вклучително и неводење и необјавување листа на информации, неукажување помош на барателите, незаконски барања за образложение од барателите, неоправдани доцнења при одговарање на барањата, неводење евиденција, незаконско наплатување за пристап до информации, неспроведување на решенијата на АЗПСПИЈК и неподготвување и недоставување годишни извештаи за спроведувањето на законот.¹⁵

¹² Исто

¹³ Исто

¹⁴ Исто

¹⁵ Исто

Дополнително, истражувачите го анализираа законот во времето на мерењето за да проценат два критериума: дали таа воспоставува надзорен орган овластен да го следи спроведувањето на правото на слободен пристап до информации и дали бара подготовка на годишни извештаи за спроведувањето на законодавството за СПИ.

Законот ги уредува условите, начинот и постапката за остварување на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер со кои располагаат органите на државната власт и други органи и организации утврдени со закон, органите на општините, градот Скопје и општините во градот Скопје, установите и јавните служби, јавните претпријатија, како и правните и физичките лица кои вршат јавни овластувања или вршат дејност од јавен интерес утврдени со закон. Законот се однесува и на политичките партии во однос на информациите поврзани со нивните приходи и расходи.¹⁶

Законот исто така ги уредува надлежностите и функционирањето на АЗПСПИЈК. Членот 30 јасно ја утврдува АЗПСПИЈК како надзорен орган одговорен за следење на спроведувањето на законот и остварувањето на правото на слободен пристап до информации.¹⁷

Меѓу нејзините клучни надлежности, АЗПСПИЈК е овластена да одлучува по жалби против решенија со кои се одбива пристапот до информации, да се грижи за спроведувањето на законот, да подготвува и објавува листа на иматели на информации, да дава мислења по предлози на закони, да развива политики и насоки поврзани со правата за СПИ, да води прекршочна постапка, да организира обуки и едукативни активности за имателите на информации, да соработува со институциите и да го промовира правото на слободен пристап до информации од јавен карактер. Законот понатаму пропишува дека АЗПСПИЈК е должна да подготви Годишен извештај за својата работа и да го достави до Собранието.

Член 36 од законот ги уредува обврските за известување поврзани со спроведувањето на правата за СПИ. Тој пропишува дека овластените службени лица кај имателите на информации се должни да подготват годишни извештаи за спроведувањето на законот, да ги достават до АЗПСПИЈК најдоцна до 31 јануари во тековната година за претходната година и да ги објават на веб-страницата на институцијата.

Врз основа на овие извештаи и сопствените активности, АЗПСПИЈК е должна да подготви консолидиран годишен извештај за спроведувањето на законот и да го достави до Собранието најдоцна до 31 март во тековната година за претходната година. По неговото усвојување, извештајот мора да

¹⁶ Исто

¹⁷ Исто

биде јавно достапен преку средствата за јавно информирање, вклучително и преку веб-страницата на АЗПСПИЈК.¹⁸

Имајќи го предвид ова, АЗПСПИЈК ги исполнува двата горенаведени критериума, бидејќи е овластена да го следи спроведувањето на правото на слободен пристап до информации, а исто така е одговорна и за подготвување годишни извештаи за спроведувањето на законодавството за СПИ.

Истражувачите ги прегледаа одговорите на сите барања за СПИ поднесени за време на тековниот циклус на Мониторот на РЈА за да проценат дали бараната информација е дадена во форматот што го барал барателот (на пр. фотокопија, дигитална копија, аудио/видео копија). Во случаите кога информацијата била дадена во поинаков формат, одговорот морал јасно да наведе дека органот на јавната власт немал технички капацитет да обезбеди пристап во бараниот формат. Истражувачите, исто така, се повикаа на релевантните законски одредби кои го регулираат ова прашање. Доколку органите на управата одговориле на помалку од 90% од вкупно поднесените барања, елементот бил оценет со нула. Истражувачите дополнително ги следеа случаите на административно молчење и одговорите доставени надвор од законски пропишаните рокови, без потреба од поднесување претставки или жалби пред надлежниот надзорен орган.

Органите на управата одговорија на 96,5% од сите поднесени барања за СПИ за време на овој циклус на мониторинг (27 од 28 барања), со што го надминаа минималниот праг на одговор од 90% потребен за бодување на овој елемент. Дополнително, сите добиени одговори (100%) беа дадени во форматот баран од барателите, односно во електронска форма.

Одговорите на сите барања за СПИ поднесени за време на тековниот циклус на Мониторот на РЈА беа прегледани за да се процени дали органите на управата ги доставиле бараните информации во законски пропишаните рокови, вклучувајќи ги и сите законски дозволени продолжувања на рокот за одговор. Во случаите каде што биле искористени продолжени рокови, истражувачите дополнително испитуваа дали барателите биле однапред известени, во согласност со законските барања. Истражувачите, исто така, се повикаа на релевантните законски одредби кои го покриваат ова прашање. Доколку органите на управата одговориле на помалку од 90% од вкупно поднесените барања, елементот бил оценет со нула. Имено, од 27-те одговори добиени за време на циклусот на мониторинг, само два одговора (7,1%) биле доставени по законски пропишаниот рок, што укажува на генерално високо ниво на усогласеност со роковите утврдени со законот.

Одговорите на сите барања за СПИ поднесени за време на тековниот циклус на Мониторот на РЈА беа прегледани за да се процени дали органите на управата обезбедиле информации бесплатно, со исклучок

¹⁸ Исто

на оправданите материјални трошоци како што се фотокопирање или печатење. Проценката се фокусираше на тоа дали самиот пристап до информации, вклучително и електронските копии и увидот во документите на самото место, бил обезбеден без надоместок. Истражувачите, исто така, се повикаа на релевантните законски одредби кои ги регулираат надоместоците за барањата за СПИ и условите под кои таквите трошоци можат да се применат. Доколку органите на управата одговорице на помалку од 90% од вкупно поднесените барања, елементот бил оценет со нула. Имено, за 96,5% од барањата за СПИ на кои е даден одговор, сите одговори биле доставени бесплатно. Оваа практика е во согласност со член 11 од законот кој пропишува дека: „Секој имател на информација е должен да обезбеди слободен пристап до информацијата.“¹⁹

Врз основа на анализираните барања за СПИ, истражувачите ја анализираа целосната содржина на сите формални одговори за да утврдат дали тие целосно кореспондираат, како квантитативно така и квалитативно, со првично бараните информации. Одговорите со кои само се потврдува приемот на барањето не беа земени предвид. Во случаите кога институциите посочуваа дека бараната информација е јавно достапна на Интернет, истражувачите дополнително проценуваа дали се дадени прецизни насоки, како што се директни линкови до релевантните информации, наместо само општи упатувања до веб-страниците или почетните страници на институциите.

Органите одговорија на 96,5% од сите поднесени барања за СПИ за време на овој циклус на мониторинг (27 од 28 барања). Од 27-те добиени одговори, три првично не ја содржеа целосната барана документација. Во еден случај, институцијата појасни дека не е имател на бараната информација и го пренасочи барањето до надлежните институции, кои дадоа задоволителен и сеопфатен одговор. Во останатите два случаи, институциите доставија само делумна документација. Имено, само 2 од 27 институции (7,4%) не успеаја да обезбедат целосни информации.

Министерството за здравство воопшто не одговори на барањето. Јавното претпријатие „Акционерско друштво за производство на електрична енергија Електрани на Северна Македонија“ достави само делумен одговор, обезбедувајќи го годишниот план за јавни набавки, но не и сите негови верзии. Слично на тоа, Министерството за јавна администрација (МЈА) достави само дел од бараната документација и укажа дека преостанатите материјали ќе бидат доставени во подоцнежна фаза сепак, дополнителната документација никогаш не беше доставена.

Севкупно, 92,6% од добиените одговори целосно ги содржеа бараните информации и документација. Одговорот доставен од Државниот завод

¹⁹ Исто

за ревизија се издвои како особено сеопфатен, добро структуриран и со забележително висок квалитет.

Истражувачите ги анализираа одговорите на сите барања за СПИ поднесени за време на тековниот циклус на Мониторот на РЈА за да проценат дали органите на управата дале јасни причини за одбивање на пристапот до информации во случаите кога барањата биле одбиени. Тие го утврдија бројот на издадени одбивања и испитаа дали секое одбивање содржи доволни и законски оправдани образложенија. Во случаи кога достапните информации беа нејасни или недоволно образложени, истражувачите ја консултираа релевантната правна рамка и случаите ги разгледуваа преку интерни консултации во рамките на истражувачкиот тим. Молчењето на администрацијата беше третирано како одбивање без образложение. Доколку за време на циклусот на мониторинг немаше одбиени барања за СПИ, елементот автоматски добиваше максимални поени. Истражувачите, исто така, се повикаа на релевантните законски одредби кои ги регулираат одбивањата на пристапот до информации и начинот на кој таквите одлуки мора да им се соопштат на барателите.

Имено, од 28 барања за СПИ поднесени за време на циклусот на мониторинг, беа добиени одговори за 27 барања. Министерството за здравство не одговори на барањето и овој случај на молчење се смета за неоправдано одбивање да се обезбеди СПИ.

Истражувачите, исто така, ги прегледаа веб-страниците на надзорните органи одговорни за СПИ за да проценат дали тие редовно објавуваат годишни извештаи кои го покриваат спроведувањето на правата за СПИ и постапувањето на органите на управата. Редовното објавување беше оценето врз основа на онлајн достапноста на последните три годишни извештаи, во согласност со законски пропишаните рокови за нивно објавување.

Најновите годишни извештаи јавно достапни на официјалната веб-страница на АЗПСПИЈК се оние за 2023 и 2024 година, додека извештајот за 2025 година сè уште не е објавен. Според правната рамка, АЗПСПИЈК е должна да го достави својот годишен извештај за работата во претходната година до Собранието на Република Северна Македонија за усвојување најдоцна до 31 март во тековната година.²⁰

Во исто време, според извештаите, АЗПСПИЈК беше нефункционална речиси три месеци поради неименувањето директор по истекот на мандатот на претходниот во декември 2025 година. Како резултат на тоа, работата на институцијата беше фактички суспендирана, а вработените, според извештаите, не примале плата од декември 2025 година.

²⁰ Годишни извештаи за 2023 и 2024 година на АЗПСПИЈК, https://aspi.mk/wp-content/uploads/2025/04/godisen-izvestaj-2024_konecen.pdf; <https://aspi.mk/wp-content/uploads/2024/04/godisen-izvestaj-2023-komplet.pdf>

Истражувачите го прегледаа последниот достапен годишен извештај на АЗПСПИЈК за да утврдат дали содржи информации за изречени и извршени санкции поради непочитување на барањата за СПИ, како на агрегирано ниво, така и според институција или вид орган на јавната власт. Дополнително, беа евидентирани сите забелешки поврзани со спроведувањето на санкциите. Доколку не биле изречени санкции, беа доделени максимални поени, додека неактивноста на надзорниот орган или отсуството на годишен извештај автоматски резултираше со нула поени.

Најновите објавени годишни извештаи достапни на официјалната веб-страница на АЗПСПИЈК се оние за 2023 и 2024 година, додека извештајот за 2025 година сè уште не е јавно достапен, и покрај законската обврска тој да се достави до Собранието до 31 март во тековната година.²¹

Достапните извештаи содржат само агрегирани податоци за изречените и извршените санкции кај сите органи на јавната власт, без разложени информации по институција или категорија на орган на јавната власт. Тие исто така не даваат квалитативни објаснувања или согледувања во врска со изречените санкции, туку само го прикажуваат вкупниот број на решенија донесени во прекршочни постапки.

Истражувачите ја прегледаа веб-страницата на АЗПСПИЈК за да проценат дали проактивно објавува ажурирани ресурси прилагодени за граѓаните и обрасци за пополнување поврзани со остварувањето на правото на слободен пристап до информации. Ресурсите прилагодени за граѓаните вклучуваат материјали како што се прирачници, мултимедијални водичи, визуелни објаснувања за процедурите и други поедноставени ресурси со цел да им се помогне на граѓаните да ги разберат и остварат своите права за СПИ. Проценката исто така испита дали веб-страниците обезбедуваат обрасци за пополнување за клучните процедурални чекори, вклучувајќи барања за СПИ и обрасци за жалби. Сите идентификувани ресурси дополнително беа проценети во однос на нивната усогласеност со тековната правна рамка и релевантните измени.

Официјалната веб-страница на АЗПСПИЈК содржи неколку ажурирани ресурси прилагодени за граѓаните кои имаат за цел да го олеснат остварувањето на правата за СПИ.²² Почетната страница вклучува едукативно видео достапно на македонски јазик и на знаковен јазик, додека дополнителни пишани прирачници и едукативни видеоматеријали за пристапот до информации од јавен карактер се исто така јавно достапни.²³ Веб-страницата понатаму обезбедува обрасци за пополнување за

²¹ Исто

²² Официјална веб-страница на АЗПСПИЈК, <https://aspi.mk/>

²³ Едукативни материјали, видеа, <https://aspi.mk/%d0%b5%d0%b4%d1%83%d0%ba%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b8-%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%b8%d1%98%d0%b0%d0%bb%d0%b8-%d0%b2%d0%b8%d0%b4%d0%b5%d0%b0/>

поднесување барања за слободен пристап до информации од јавен карактер, како и обрасци за жалби адресирани до АЗПСПИЈК. Сите идентификувани ресурси и обрасци се чини дека се ажурирани и усогласени со постојната правна рамка која ги регулира правата за СПИ.

Истражувачите спроведоа интервјуа со тројца клучни информатори (КИ) од релевантни недржавни сектори за да ја проценат транспарентноста и ефективностa на санкциите на надзорниот орган во пракса. Интервјуираните лица пополнија и кратка анкета оценувајќи ја нивната согласност со две тврдења: дека санкциите на надзорниот орган се транспарентни и ефективни. Одговорите беа мерени на скала од 1 до 4, при што распределбата на поените се засноваше на уделот на позитивни одговори.²⁴

Првиот КИ пријави ограничена директна интеракција со надзорниот орган, при што поднел само една претставка, која резултирала со позитивен исход. Информациите за изречените санкции претходно биле лесно достапни и разбирливи, но во моментот пристапот до нив е поограничен, наводно поради тоа што веб-страницата на АЗПСПИЈК одреден период не била достапна. Санкциите биле оценети како ефикасен механизам за поттикнување на усогласеноста, при што и нивната примена и самата можност за нивно изрекување позитивно влијаеле врз начинот на кој органите на управата постапуваат по барањата за СПИ. Сепак, ефективностa на надзорниот орган била оценета како ограничена поради недоволната политичка поддршка и ограничените човечки ресурси, особено како резултат на непополнетоста на работните места во институцијата.

Вториот КИ посочи претходно искуство со поднесување жалба до надзорниот орган и изрази задоволство од начинот на кој бил воден случајот. Информациите за изречените санкции беа оценети како пристапни и лесни за разбирање. Санкциите беа оценети како ефективни, при што испитаникот забележа дека бараната информација била доставена брзо по известувањето од страна на АЗПСПИЈК. Генерално, не беа идентификувани значителни пречки за ефективностa на надзорниот орган, додека правната рамка што го регулира СПИ беше перцепирана како добро функционална.

Третиот клучен информатор посочи дека нивната организација веќе девет години континуирано ја оценува транспарентноста и отвореноста на државните институции преку Индексот на отвореност. Во рамките на овој процес на мониторинг, секоја година се поднесуваат барања за СПИ до 40 институции со цел да се оцени навременоста на одговорите и усогласеноста со законските обврски. Во циклусот на мониторинг за 2025 година, речиси една четвртина од набљудуваните институции (10 од 40) воопшто не одговориле на поднесените барања. Станува збор за пет

²⁴ Интервју со ИНИ Винаца спроведено на 08.04.2026; Интервју со Организација Жена - Делчево спроведено на 08.04.2026; Интервју со Метаморфозис спроведено на 15.04.2026

министерства и пет органи во состав на министерствата: Министерството за надворешни работи и надворешна трговија, Министерството за транспорт, Министерството за правда, Министерството за европски прашања, Министерството за енергетика, рударство и минерални сировини, Управата за извршување на санкциите, Државниот управен инспекторат, Државниот инспекторат за локална самоуправа, Комисијата за односи со верските заедници и религиозните групи и Бирото за регионален развој. Во законски утврдениот рок одговориле 21 институција (52,5 %), меѓу кои Генералниот секретаријат, десет министерства и десет органи во состав на министерствата, додека уште девет институции доставиле одговор по истекот на законскиот рок.

Во текот на годината, во повеќе наврати биле поднесувани жалби до надзорниот орган. Сепак, во најголем дел од случаите, бараните информации биле доставени од надлежните институции пред второстепениот орган формално да ги заврши постапките по жалба.

Информациите за изречените санкции се јавно достапни и јасно структурирани. Надзорниот орган на својата официјална веб-страница објавува решенија и извештаи, вклучително и решенија со кои се наложува постапување, решенија за повторно разгледување на предметот, запирање на постапката, одбивање или отфрлање на барањето, решенија за наложување обврска, како и судски одлуки донесени по тужби против решенијата на АЗПСПИЈК. Сепак, употребата на претежно правна терминологија може да ја отежне разбирливоста на овие документи за пошироката јавност.

Според КИ, санкциите имаат ограничено влијание врз подобрувањето на усогласеноста со законските обврски. Иако нивното постоење и можноста за нивна примена во одредени случаи ги поттикнуваат органите на управата повнимателно да постапуваат по барањата за СПИ, нивното спроведување не е конзистентно, а санкциите не се перципираат како доволно силен механизам за одвраќање. Како резултат на тоа, тие ретко доведуваат до значителна промена во однесувањето на органите, особено кога непочитувањето на законските обврски не повлекува посериозни последици.

Главните пречки се поврзани со ограничените институционални капацитети на надзорниот орган, вклучително и недоволниот број вработени и ограниченото финансирање, што го намалува неговиот капацитет за ефикасно следење и спроведување на усогласеноста. Дополнително, иако правната рамка е во голема мера воспоставена, таа не содржи доволно силни и применливи механизми за санкционирање, а постојните механизми за спроведување не секогаш функционираат ефективно во пракса.

Ставовите на КИ за тоа како органите на управата постапуваат со барањата што вклучуваат чувствителни информации и со одбивањата за пристап до информации беа проценети преку истите интервјуа и методологија. Проценката опфати прашања поврзани со јавниот интегритет, вклучувајќи јавни набавки, судир на интереси, политичко финансирање, лобирање, безбедност и одбрана и лични податоци.²⁵

Првиот КИ извести за ограниченото искуство со примената на исклучоците во постапките за СПИ и не беше во можност да процени дали образложенијата вообичаено се доволно јасни или остануваат на општо ниво. Сепак, беше посочено дека Министерството за внатрешни работи се перцепира како институција која често се повикува на основите за доверливост при одговарањето на барањата за СПИ. Не се смета дека постапката по жалба има значително влијание врз начинот на кој органите на управа постапуваат по барањата, при што беше изразена и несигурност во однос на тоа колку често барателите поведуваат управно-судски постапки. Во однос на балансирањето помеѓу транспарентноста и заштитата на чувствителните информации, КИ се повика на правилникот за класифицирани информации како главна референтна рамка. Не беа изнесени појасни согледувања за практиката на рутинско класифицирање на чувствителните информации или за примената на делумен пристап преку редактирање.

Вториот КИ оцени дека, иако е тешко да се прават генерализации, исклучоците од правото на пристап до информации во најголем дел од случаите се јасно образложени. Според него, органите на управата најчесто се повикуваат на доверливоста како главен основ за одбивање на пристапот. Постапката по жалба се смета за ефективен механизам кој, врз основа на личното искуство и искуството на колегите, влијае врз начинот на кој органите постапуваат по барањата. Во однос на балансирањето на транспарентноста и заштитата на чувствителните информации, беше оценето дека институциите генерално ги следат воспоставените правила за класификација. Како потенцијално чувствителни беа посочени воените, здравствените и информациите од национален интерес, иако информаторот изрази одредена несигурност во однос на нивниот опфат. Во практиката, според неговата оценка, институциите почесто го одбиваат пристапот во целост отколку што обезбедуваат делумен пристап преку редактирање.

Третиот КИ подвлече дека исклучоците при одговарањето на барањата за СПИ често се образложуваат генерички. Според него, органите на управата најчесто се повикуваат на општи законски одредби без да образложат како конкретно е применет тестот на штетност во секој поединечен случај, што

²⁵ Исто

ја ограничува транспарентноста и им отежнува на барателите да ја оценат оправданоста на одбивањето. Дополнително, беше забележана тенденција институциите често, а понекогаш и прекумерно, да се повикуваат на доверливоста и на други законски основи за исклучување, особено кога станува збор за политички чувствителни или институционално неповолни информации. Како пример беше посочен договорот помеѓу конзорциумот Бехтел–Енка и Владата на Северна Македонија, кој е класифициран и не е јавно достапен.

Во исто време, постојат случаи кога класификацијата е оправдана. На пример, актите за внатрешна организација и систематизација на работните места во рамките на Управата за финансиска полиција (кои ја вклучуваат и организациската структура) се класифицирани во согласност со Законот за класифицирани информации и затоа не можат да бидат предмет на слободен пристап. Иако можноста за жалба може да поттикне некои органи да постапуваат повнимателно, таа не влијае системски врз првичното одлучување кај сите институции.

Во пракса, рамнотежата помеѓу заштитата на чувствителните информации и служењето на јавниот интерес не секогаш се применува конзистентно. Иако правната рамка предвидува тест на јавниот интерес/тест на штетност, неговата примена често е слаба или отсутна. Не постои целосно стандардизиран пристап, а различни институции може да ја толкуваат доверливоста на различни начини.

Одредени категории, како што се информации поврзани со плати, внатрешна комуникација, донесување одлуки или одредени постапки за јавни набавки, честопати рутински се третираат како чувствителни. Ова може да се случи дури и во случаи кога постои силен јавен интерес за нивно обелоденување. Органите почесто имаат тенденција да го одбијат пристапот во целост, наместо да обезбедат делумен пристап преку редактирање. Практиката на одобрување делумен пристап постои, но не се применува конзистентно, што укажува на претпочитање кон рестриктивни толкувања на законот.

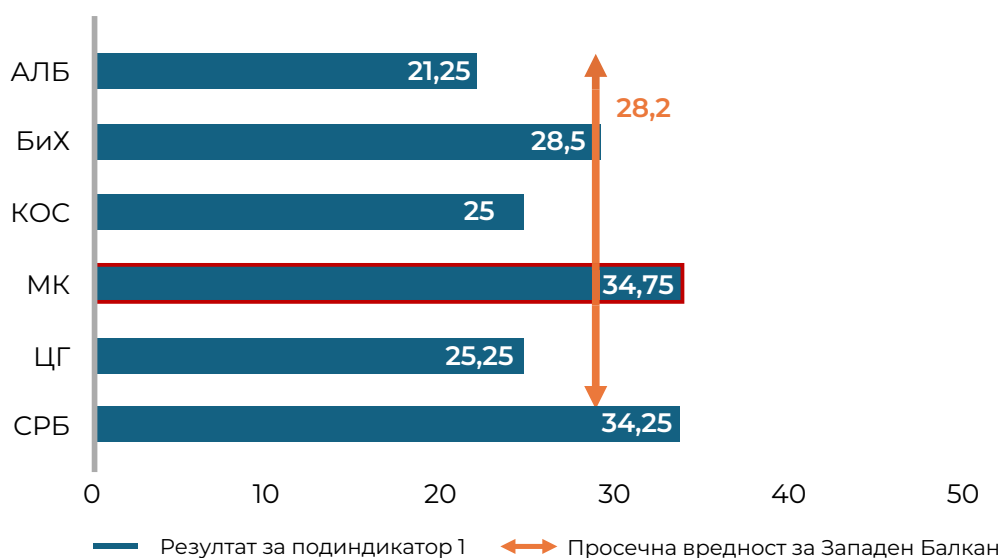
Понатаму, свеста на граѓаните за нивното право на пристап до информации од јавно значење беше проценета преку анкета за перцепцијата на јавноста. Распределбата на поени во рамките на овој елемент се засноваше на процентот на граѓани кои одговориле со „се согласувам“ или „целосно се согласувам“ на тврдењето: „Имам право да барам и да добивам информации од јавен интерес од органите на управата.“

67,9% од испитаниците укажаа на свест за нивното право да бараат и добиваат информации од јавно значење од органите на управата, при што 46,2% избраа „се согласувам“, а 21,7% избраа „целосно се согласувам“ во

анкетата за перцепцијата на јавноста.²⁶ Перцепцијата на граѓаните за институционалната поддршка при остварувањето на правото на пристап до информации од јавно значење беше проценета преку анкета за перцепцијата на јавноста. Распределбата на поените во рамките на овој елемент се засноваше на процентот на граѓани кои одговориле со „се согласувам“ или „целосно се согласувам“ на тврдењето: „АЗПСПИЈК им помага на граѓаните во остварувањето на нивното право да добијат информации од јавно значење.“ 48,3% од испитаниците ја перцепираа АЗПСПИЈК како поддршка во помагањето на граѓаните во остварувањето на нивното право да добијат информации од јавен карактер, при што 39,2% избраа „се согласувам“, а 9,1% избраа „целосно се согласувам“.²⁷

Како стои Северна Македонија во регионални рамки?

Подиндикатор 1: Реактивна транспарентност – слобода на информации
(максимален број поени 49.75)

²⁶ Анкетата за перцепцијата на јавноста беше спроведена од 1 февруари до 22 февруари 2025 година, N=1008

²⁷ Исто

II.2 Проактивна транспарентност

Принцип 15: Јавната администрација е транспарентна и отворена.

Доделени поени по елемент во подиндикатор 2:

Проактивна транспарентност²⁸

Елементи на индикаторот	Вид на елемент	Резултат
Е 2.1 Постои важечки стратешки документ кој предвидува подобрувања во проактивната транспарентност на државната администрација	Стратегија и политика	0.25/0.25
Е 2.2 Прописите утврдуваат обврски за проактивна транспарентност	Законодавство	1/1.5
Е 2.3 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за опсегот на работа	Практика во спроведувањето	3/3
Е 2.4 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, прилагодени за граѓаните и лесно достапни информации за документите за политики и правните акти во нивна надлежност	Практика во спроведувањето	4/4
Е 2.5 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за јавните услуги	Практика во спроведувањето	3/4
Е 2.6 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за проценките на влијанието и евалуациите	Практика во спроведувањето	0/4

²⁸ Првиот дел од вториот подиндикатор се фокусира на следниве потпринципи на СИГМА: Владата има утврдено стратешки цели за промовирање на отвореноста и транспарентноста на јавната администрација, доделувајќи јасни одговорности на конкретни чинители; Органите на јавната администрација проактивно објавуваат информации од јавен карактер, кои се релевантни, целосни, точни и ажурирани, достапни, разбирливи, машински читливи, во отворен формат и со можност за повторна употреба.

Е 2.7 Органите на државната администрација објавуваат релевантни извештаи за својата работа на навремен, достапен и прилагоден за граѓаните начин	Практика во спроведувањето	0/4
Е 2.8 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за буџетот	Практика во спроведувањето	2/4
Е 2.9 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за контакт	Практика во спроведувањето	3/4
Е 2.10 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните информации за организациската структура	Практика во спроведувањето	4/4
Е 2.11 Органите на државната администрација објавуваат релевантни, ажурирани, лесно достапни и прилагодени за граѓаните делови посветени на процесите на јавни консултации	Практика во спроведувањето	2/4
Е 2.12 Органите на државната администрација објавуваат податоци во отворен, машински читлив формат	Практика во спроведувањето	0/4
Е 2.13 Јавната администрација објавува отворени дата-сетови од висока вредност	Практика во спроведувањето	2.25/4.5
Е 2.14 Клучните недржавни чинители ги сметаат проактивно објавените информации како прилагодени за граѓаните	Резултати и влијание	3/3
Е 2.15 Перцепција на граѓаните за достапноста на информациите на веб-страниците на органите на јавната власт	Резултати и влијание	1/2
Вкупен резултат за подиндикатор 2		28.5/50.25

Моментална состојба

Наодите од последниот циклус на мониторинг покажуваат умерени подобрувања во проактивната транспарентност, особено во однос на објавувањето клучни институционални информации, законодавство, услуги, организациски структури и зголемената достапност на отворени податоци преку националниот портал. Сепак, остануваат значајни недостатоци. Проактивното објавување на информации на веб-страниците на органите на државната управа продолжува да биде неконзистентно, при што многу институции сè уште не објавуваат сеопфатни информации за организациските структури, податоци за контакт на раководителите на организациските единици, институционалните надлежности, годишните буџети, годишните планови за работа и годишните извештаи. Во некои случаи, информациите не се достапни на двата службени јазика. Институционалните веб-страници исто така се засегнати од неконзистентни ажурирања, неважечки линкови, нецелосни информации, слаба функционалност за пребарување и ограничена пристапност. Дополнително, многу документи сè уште не се објавени во отворен, машински читлив формат, што ја ограничува нивната употребливост и можноста за повторна употреба.²⁹

Истражувачите ги анализираа важечките владини стратешки документи за да проценат дали тие предвидуваат мерки насочени кон подобрување на проактивната транспарентност во работата на државната управа како предуслов за отчетност. Проценката се фокусираше на идентификување на релевантните цели, мерки и активности, како и јасно доделените одговорности во рамките на анализираните стратешки документи. Доколку ниту еден стратешки документ не предвидува активности за подобрување на проактивната транспарентност, не беа доделени поени.

Во рамките на Стратегијата за РЈА 2023–2030, неколку активности се насочени кон зајакнување на проактивната транспарентност и користењето на отворени податоци. Во рамките на Специфичната цел 3.4, Стратегијата предвидува активности поврзани со подготовка на процедури за проактивно објавување, управување и ажурирање на информациите со кои располагаат институциите (А3.4.1.3), како и поддршка на органите на државната управа и општините за унифицирано и сеопфатно објавување на податоци и промоција на проактивната транспарентност (А3.4.1.4).³⁰

29 Јавната администрација во Република Северна Македонија 2024, СИГМА/ОЕЦД, https://www.sigmaweb.org/en/publications/public-administration-in-the-republic-of-north-macedonia-2024_071bad9d-en.html

30 Стратегија за РЈА 2023-2030, <https://kvalitet.mioa.gov.mk/wp-content/uploads/2024/05/strategija-za-reforma-na-javna-administracija-2023-2030-so-akcziski-plan.pdf>

Дополнително, Специфичната цел 3.5 се фокусира на создавање овозможувачка средина за користење на податоците од јавниот сектор преку активности насочени кон подобрување на управувањето и пристапноста на отворените податоци. Тие вклучуваат подготовка на насоки за идентификување на податочни-сетови и приоретизирање на отворањето податоци (A3.5.1.1), подготовка и објавување на каталози на податоци во 25 институции (A3.5.1.2), воспоставување структури за управување со процесот на отворени податоци во рамките на Министерството за дигитална трансформација и АЗПСПИЈК (A3.5.1.3), зајакнување на институционалните капацитети за управување со отворени податоци (A3.5.1.4), подготовка на план за работа на организацискиот механизам (A3.5.1.5) и организација на обуки и активности за подигнување на свеста за отворањето и користењето податоци (A3.5.1.6).³¹

Стратегијата понатаму предвидува активности насочени кон зголемување на јавната свест и користењето на податоците од јавниот сектор, вклучувајќи промоција на Централниот каталог на податоци (data.gov.mk) и организација на јавни настани кои ги истакнуваат придобивките и можностите од отворените податоци (A3.5.2.1 и A3.5.2.2).³²

Важен стратешки документ насочен кон севкупно подобрување на транспарентноста е Стратегијата за транспарентност на Владата и Акцискиот план 2023–2026 година. Приоритетната област 1 и Приоритетната област 4 се примарно фокусирани на проактивната транспарентност и мерките за отворени податоци, бидејќи тие го нагласуваат објавувањето информации без претходни барања, подобрувањето на институционалните веб-страници и комуникацијата на социјалните медиуми, објавувањето податочни-сетови, развојот на портали за отворени податоци, автоматизираното објавување податоци и активностите за подигнување на свеста и промотивните активности.³³

Во овој контекст, Активноста A.2.1, која предвидува објавување на податоците барани од граѓанските организации и приватните компании преку ех пост анализата за спроведувањето на Законот за користење на податоците од јавниот сектор, исто така е поблиску усогласена со проактивната транспарентност и политиките за отворени податоци отколку со реактивната транспарентност. Иако активноста се однесува на податоци „барани“ од засегнатите страни, нејзината примарна цел не е да одговара на поединечни барања за СПИ, туку да идентификува податочни-сетови со голема побарувачка и да обезбеди нивно проактивно објавување и поширока јавна повторна употреба.³⁴

³¹ Исто

³² Исто

³³ Стратегија за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија, 2023-2026, <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/nacionalni-strategii-file-idF4.pdf>

³⁴ Стратегија за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија, 2023-2026, <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/nacionalni-strategii-file-idF4.pdf>

Истражувачите ја прегледаа важечката правна рамка во времето на мерењето за да проценат дали органите на државната управа се обврзани проактивно да ги објавуваат клучните информации поврзани со нивната работа. Проценката конкретно испита дали правната рамка го регулира начинот на кој треба да се спроведуваат обврските за проактивна транспарентност и дали бара информациите да бидат објавени во отворени, машински читливи формати. Истражувачите исто така ги идентификуваа релевантните законски одредби кои ги дефинираат видовите информации кои мора проактивно да се објавуваат.

ЗСПИЈК, особено членовите 9 и 10, воспоставува обврски поврзани со проактивната транспарентност. Член 9 бара од имателите на информации редовно да одржуваат, ажурираат и јавно да објавуваат листа на информации со кои располагаат на начин достапен за јавноста, вклучително и преку институционалните веб-страници.³⁵

Член 10 понатаму прецизира широк опсег на информации кои институциите се должни проактивно да ги објавуваат на своите веб-страници. Ова вклучува информации за институционалните надлежности, податоци за контакт, организациска структура, стратешки и годишни планови, буџети и финансиски извештаи, ревизорски извештаи, прописи и подзаконски акти, документација за јавни набавки, јавни услуги, статистички податоци, извештаи доставени до надзорните органи и други информации поврзани со работата и надлежностите на институцијата. Законот исто така бара објавување на информации поврзани со постапките за пристап до информации и документација за јавни набавки.³⁶ Иако законот јасно воспоставува опсежни обврски за проактивна транспарентност, тој не бара експлицитно сите проактивно објавени информации да бидат достапни во отворен, машински читлив формат.³⁷ Имено, законот не пропишува дека информациите од јавен карактер треба да бидат достапни во отворен, машински читлив формат.

Понатаму, проценката беше спроведена преку преглед на официјалните веб-страници на пет органи на државната управа: три ресорни министерства со различна големина, едно министерство со општа улога на планирање и координација и еден давател на јавни услуги на централно ниво надвор од министерската структура. Истата провери дали описите на делокругот на работа на институциите се достапни, пристапни во рамките на три клика од почетната страница и претставени на начин прилагоден за граѓаните, користејќи поедноставен и разбирлив јазик наместо правен текст директно прекопиран од законодавството.

³⁵ „Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер, Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 101/19, <https://duinspektorat.mioa.gov.mk/sites/default/files/закон.pdf>

³⁶ Исто

³⁷ Исто

За Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП), информациите за делокругот на работа на институцијата се достапни на официјалната веб-страница на МЖСПП. Информациите се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните, користејќи поедноставен и разбирлив јазик кој е пристапен дури и за граѓаните кои не се запознаени со надлежностите на министерството.³⁸

За Министерството за правда (МП), општите информации за делокругот на работа на институцијата не се достапни на официјалната веб-страница во посебна и јасно назначена рубрика. Наместо тоа, информациите можат да се идентификуваат само индиректно преку соопштенија и преку делот за внатрешната организација на министерството, кој ги опишува надлежностите на поединечните организациски единици.³⁹

За Министерството за дигитална трансформација (МДТ), информациите за делокругот на работа на институцијата се достапни на официјалната веб-страница. Информациите се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните, користејќи поедноставен и разбирлив јазик кој е пристапен дури и за граѓаните кои не се запознаени со надлежностите на Министерството.⁴⁰

За МЈА, информациите за делокругот на работа на институцијата се достапни на официјалната веб-страница. Информациите се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните, користејќи поедноставен и разбирлив јазик кој е пристапен дури и за граѓаните кои не се запознаени со надлежностите на министерството. Сепак, дадените информации се релативно кратки и им недостига повисоко ниво на детали.⁴¹

За Агенцијата за катастар на недвижности (Катастар), информациите за делокругот на работа на институцијата се достапни на официјалната веб-страница. Информациите се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните, користејќи поедноставен и разбирлив јазик кој е пристапен дури и за граѓаните кои не се запознаени со надлежностите на катастарот.⁴²

38 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moep.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/za-ministerstvoto>

39 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/>

40 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/misija-i-vizija>

41 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/ministerstvo>

42 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%d0%b7%d0%b0-%d0%bd%d0%b0%d1%81-2/%d0%b7%d0%b0-%d0%bd%d0%b0%d1%81/>

Дополнително, проценката испита дали институциите од примерокот објавуваат листи на релевантни документи за политики и правни акти во нивна надлежност на нивните официјални веб-страници. Истражувачите проценија дали овие документи се достапни, ажурирани, пристапни во рамките на три клика од почетната страница и претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебни рубрики на веб-страницата, консолидирани верзии и формати за преземање. Важноста на документите беше потврдена преку споредба со верзиите објавени во Службен весник. За институциите кои немаат улога во креирањето политики, проценката се фокусираше на правните акти кои ги регулираат нивните надлежности и постапки.

За МЖСПП, законодавството во нивна надлежност е достапно на официјалната веб-страница, вклучувајќи ги и законите и подзаконските акти групирани по тематски области, како и релевантните документи за политики и стратегии. За примерокот на документи кои беа проверени по случаен избор во споредба со верзиите објавени во Службен весник, беше утврдено дека се ажурирани. Сите документи се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебни рубрики за законодавство и документи за политики. Консолидираните верзии се достапни заедно со измените и дополнувањата, а сите документи можат да се преземат.⁴³

За МП, законодавството во нивна надлежност е достапно на официјалната веб-страница преку посебни рубрики посветени на закони, подзаконски акти и документи за политики. За примерокот на документи кои беа по случаен избор проверени во споредба со верзиите објавени во Службен весник, беше утврдено дека се ажурирани. Сите документи се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните преку јасно назначени рубрики за примарното и секундарното законодавство и документите за политики. Консолидираните верзии се достапни заедно со измените и дополнувањата, а сите документи можат да се преземат.⁴⁴

Законодавството во надлежност на МДТ е достапно на официјалната веб-страница преку посебни рубрики за законодавство и документи за политики. За примерокот на документи кои беа проверени по случаен избор во споредба со верзиите објавени во Службен весник, беше утврдено дека се ажурирани. Сите документи се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин

43 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moepp.gov.mk/mk-MK/regulativa/zakonodavstvo>; <https://www.moepp.gov.mk/mk-MK/dokumenti/strategii>

44 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/regulativa/zakoni>; <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/regulativa/podzakonski-akti>; <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/regulativa/strategii>

прилагоден за граѓаните преку јасно назначени рубрики за законодавство и документи за политики. Консолидираните верзии се достапни заедно со измените и дополнувањата, а сите документи можат да се преземат.⁴⁵

Законодавството во надлежност на МЈА е достапно на официјалната веб-страница преку посебни рубрики за законодавство и документи за политики. За примерокот на документи кои беа по случаен избор проверени во споредба со верзиите објавени во Службениот весник, беше утврдено дека се ажурирани. Сите документи се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните преку јасно назначени рубрики за законодавство и документи за политики. Консолидираните верзии се достапни заедно со измените и дополнувањата, а сите документи можат да се преземат.⁴⁶

Официјалната веб-страница на Катастар содржи посебни рубрики за прописите релевантни за нивната работа, вклучувајќи примарно законодавство, правилници, тарифници и други релевантни акти. За примерокот на документи кои беа по случаен избор проверени во споредба со верзиите објавени во Службениот весник, беше утврдено дека се ажурирани. Сите документи се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните преку јасно назначени рубрики за законодавството и поврзаните документи. Консолидираните верзии се достапни заедно со измените и дополнувањата, а сите документи можат да се преземат.⁴⁷

Истражувачите, исто така, проценија дали институциите од примерокот обезбедуваат јавно достапни и ажурирани информации за услугите што ги нудат, вклучувајќи ги и традиционалните и електронските услуги и дали информациите за услугите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните, вклучително и достапноста на рубрики со најчесто поставувани прашања (НПП) и јасни линкови или пренасочувања до централните портали за е-услуги каде што е применливо. Тие, исто така, ја прегледаа релевантната правна рамка за да потврдат дали оценетите институции имаат мандат да обезбедуваат јавни услуги, така што онаму каде што институциите не обезбедуваат услуги, не беа одземени поени.

45 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/regulativa/zakoni>; <https://mdt.gov.mk/mk-MK/regulativa/vazecki-strategii>

46 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/propisi/propisi>; <https://mja.gov.mk/mk-MK/dokumenti/strategii>

47 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%b8/%d0%b7%d0%b0%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%b8/> <https://www.katastar.gov.mk/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%b8/%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%b8%d0%bb%d0%bd%d0%b8%d1%86%d0%b8/> <https://www.katastar.gov.mk/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%b8/%d1%82%d0%b0%d1%80%d0%b8%d1%84%d0%bd%d0%b8%d1%86%d0%b8/>

На официјалната веб-страница на МЖСПП е достапна посебна рубрика за услугите што ги нуди Министерството, при што услугите се категоризирани по тематска област. Секоја категорија содржи општи информации за услугите, релевантни прописи, насоки за добивање услуги, обрасци и решенија издадени од министерството. Сите наведени услуги се моментално достапни, а дадените информации се ажурирани. Рубриката е лесно пристапна, достапна е во рамките на два клика од почетната страница штом ќе се избере соодветната област.⁴⁸ Иако веб-страницата не содржи посебна рубрика со НПП за услугите, обезбедени се јасни информации и линкови за пренасочување до релевантните портали за е-услуги каде што е применливо.⁴⁹

На официјалната веб-страница на МП е достапна посебна рубрика за услугите што ги нуди министерството, при што услугите се категоризирани по тематска област. Секоја категорија содржи општи информации за услугите, релевантни прописи, насоки за добивање услуги и потребните обрасци. Сите наведени услуги се веднаш достапни, а дадените информации се ажурирани. Рубриката е лесно пристапна, достапна е во рамките на два клика од почетната страница штом ќе се избере соодветната област. Сепак, веб-страницата не содржи посебна рубрика со НПП за услугите и не се нудат е-услуги.⁵⁰

На официјалната веб-страница на МДТ е достапна посебна рубрика за услугите и дигиталните платформи со кои управува министерството. Услугите се категоризирани по активности и платформи, при што секоја рубрика содржи општи информации, релевантни прописи и насоки за добивање на услугите. Сите наведени услуги се веднаш достапни, а дадените информации се ажурирани. Рубриката е лесно пристапна, достапна е во рамките на два клика од почетната страница штом ќе се избере соодветната област.⁵¹ Иако не постои посебна рубрика со НПП за услугите, веб-страницата обезбедува информации и линкови до националниот портал за е-услуги со кој управува министерството.⁵²

На официјалната веб-страница на МЈА не е достапна посебна рубрика за јавни услуги, бидејќи министерството не обезбедува услуги директно на граѓаните или бизнисите во рамките на своите законски утврдени надлежности.

48 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moep.gov.mk/mk-MK/uslugi>.

49 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moep.gov.mk/mk-MK/uslugi/exim>.

50 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/uslugi>.

51 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/klucni-aktivnosti>.

52 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/klucni-aktivnosti/nacionalen-portal-za-e-uslugi>.

На официјалната веб-страница на Катастар е достапна посебна рубрика за услугите што ги нуди АЗПСПИЈК, при што услугите се категоризирани по вид. Секоја рубрика содржи општи информации за услугите, насоки за нивно добивање, релевантни обрасци и важечки тарифници. Сите наведени услуги се моментално достапни, а дадените информации се ажурирани. Рубриката е лесно пристапна, достапна е во рамките на два клика од почетната страница штом ќе се избере соодветната категорија.⁵³ Дополнително, веб-страницата на вклучува посебна рубрика со НПП за услугите, како и информации и линкови до порталот за е-услуги на Катастарот.⁵⁴

Истражувачите проценија дали институциите од примерокот објавуваат документи за проценка на влијанието и евалуација, вклучувајќи *ex ante* и *ex post* анализи, поврзани со областите на политики во нивна надлежност. Проценката испита дали таквите документи се достапни за сите сектори на политики, дали е објавен барем еден документ во последните две календарски години, дали информациите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница и дали документите се претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебни рубрики на веб-страницата и формати за преземање. За давателите на услуги без надлежности за креирање политики, проценката се фокусираше на достапноста на анализи поврзани со повратните информации од граѓаните, квалитетот на услугите и слични евалуации.

Документите за проценка на влијанието поврзани со заштитата на животната средина и просторното планирање се достапни на официјалната веб-страница на МЖСПП за различни проекти што ги спроведува институцијата. Неколку такви документи беа објавени во 2025 и 2026 година, паралелно со постари проценки. Документите се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебна рубрика на веб-страницата каде што сите документи можат да се преземат.⁵⁵

Извештајот за проценка на влијанието на Предлог-законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси од 2025 година е достапен на официјалната веб-страница на МП во рубриката посветена на предлог-законите. Документот е пристапен во рамките на три клика од почетната

53 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%D1%83%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3%D0%B8/>

54 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%D0%BD%D0%B0%D1%98%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%B-F%D1%80%D0%B0%D1%88%D0%B0%D1%9A%D0%B0/>

55 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moep.gov.mk/mk-MK/uslugi/studii-za-ovzs>

страница и е достапен за преземање.⁵⁶ Сепак, не постои конкретна рубрика на веб-страницата за документи за проценка на влијанието и евалуација, што ја ограничува севкупната прилагоденост за граѓаните и видливоста на таквите материјали.

На официјалната веб-страница на МДТ не беа идентификувани објавени документи за проценка на влијанието или евалуација (ex-ante или ex-post) поврзани со областите на политики во надлежност на министерството.

На веб-страницата на МЈА е достапна посебна рубрика за проценка на влијанието на регулативата (ПВР), што ја одразува улогата на министерството како централно тело одговорно за координација на процесот на ПВР. Рубриката содржи годишни извештаи за спроведувањето на ПВР, но сепак, сите достапни извештаи се постари од 2022 година.⁵⁷ Документите се лесно пристапни, достапни се во рамките на два клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебна рубрика на веб-страницата каде што сите документи можат да се преземат.

За Катастарот, на официјалната веб-страница, не беа идентификувани анализи поврзани со повратните информации од граѓаните за обезбедувањето на услугите, квалитетот на услугите или слични евалуации.

Беше анализирано и дали институциите од примерокот објавуваат годишни или повеќегодишни извештаи за работа кои го опфаќаат нивниот целосен опсег на одговорности. Истражувачите проценија дали извештаите се достапни, објавени во рамките на законски пропишаните рокови, пристапни во рамките на три клика од почетната страница и претставени на начин прилагоден за граѓаните преку воведни резимеа, визуелни елементи или други карактеристики што ги прават извештаите полесни за разбирање. Таму каде што обврските за известување се исполнуваат преку извештаи на ниво на Влада, извештаите на институциите од примерокот беа сметани за прифатливи доколку можеа јасно да се идентификуваат во рамките на владините документи за известување.

На официјалните веб-страници на МЖСПП и МП не беа идентификувани извештаи за нивната работа.

Извештај за работата на Катастарот за 2024 година е достапен на официјалната веб-страница.⁵⁸ До него се пристапува во рамките на два клика од почетната страница и може да се смета за прилагоден за граѓаните, бидејќи содржи воведен дел кој ги објаснува постигнатите резултати на

56 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/regulativa/zakoni>

57 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/dokumenti/proценка-na-vlijanie-na-regulativa>

58 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: https://www.katastar.gov.mk/wp-content/uploads/dokumenti/godisni_izvestaj/Godisen_izvestaj_za_rabota_na_AKN_28032025.pdf

разбирлив јазик, како и графикони и табели кои го олеснуваат разбирањето на презентираните податоци. Сепак, извештајот за работата за 2025 година не е објавен. Дополнително, не е можно да се процени дали извештајот за 2024 година бил објавен навремено, бидејќи релевантната правна рамка не пропишува специфичен рок за објавување, додека усвојувањето на извештајот паѓа под одговорност на управниот одбор.

Извештаите за спроведувањето на годишниот план за работа за 2024 и 2025 година на МДТ се достапни на официјалната веб-страница. Двата извештаи се навремени, пристапни се во рамките на два клика од почетната страница и можат да се сметаат за прилагодени за граѓаните, бидејќи содржат воведни делови кои ги објаснуваат резултатите од работата на Министерството на разбирлив јазик.⁵⁹

Извештаите за спроведувањето на годишниот план за работа за 2024 и 2025 година на МЈА се достапни на официјалната веб-страница и на владиниот портал. Извештаите се навремени и пристапни во рамките на три клика од почетната страница. Тие исто така можат да се сметаат за прилагодени за граѓаните, бидејќи вклучуваат воведни делови кои ги претставуваат постигнатите резултати на поедноставен и разбирлив начин.⁶⁰

Беше анализирано и дали институциите од примерокот објавуваат годишни финансиски планови за тековната година и извештаи за финансиско извршување за претходната година или најновите извештаи што се бараат според правната рамка. Истражувачите проценија дали објавените финансиски планови ги одразуваат најновите измени на буџетот, дали информациите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница и дали институциите обезбедуваат информации за буџетот прилагодени за граѓаните, како што се граѓански буџети за тековната година. Линковите кои ги пренасочуваат корисниците до централните онлајн платформи за буџет исто така беа сметани за важечки за распределба на поени.

Буџетските планови и извештаите за извршување на буџетот на МЖСПП се достапни на официјалната веб-страница, но сепак, најновите објавени документи датираат од 2023 година или порано и затоа не можат да се сметаат за ажурирани.⁶¹ Информациите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница. На веб-страницата на МЖСПП не беше идентификуван граѓански буџет за тековната календарска година.

59 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/dokumenti/izvestai>

60 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/dokumenti/izvestai/izvestaj-za-sproveduvanje-na-godisniot-plan-za-rabota-za-2024-godina>; <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/izvestaj-za-sproveduvanje-na-godisniot-plan-za-rabota-za-2025-ta-godina-file-vVjO.pdf>

61 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moep.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/dokumenti-od-oblasta-na-finansiite>

За МП, буџетските планови и извештаите за извршување на буџетот се достапни на официјалната веб-страница, вклучувајќи документи од 2025 година.⁶² Измените на финансискиот план за 2026 година се вградени за да ги одразат најновите буџетски промени, што значи дека информациите можат да се сметаат за ажурирани. И буџетските планови и финансиските извештаи се пристапни во рамките на три клика од почетната страница преку посебни рубрики посветени на буџетите и извештаите. Сепак, на веб-страницата на МП не беше идентификуван граѓански буџет за тековната календарска година.

Буџетските планови и извештаите за извршување на буџетот на МДТ се достапни на официјалната веб-страница, вклучувајќи документи од 2026 и 2025 година соодветно.⁶³ Бидејќи не се направени измени на најновиот буџет, објавените финансиски информации можат да се сметаат за ажурирани. И буџетските планови и финансиските извештаи се пристапни во рамките на два клика од почетната страница. Сепак, на веб-страницата на МДТ не беше идентификуван граѓански буџет.

За МЈА, буџетските планови и извештаите за извршување на буџетот се достапни на официјалната веб-страница, вклучувајќи документи од 2026 и 2025 година соодветно.⁶⁴ Сепак, не беше идентификуван извештај за извршување на буџетот за 2025 година. Бидејќи не се направени измени на најновиот буџет, објавениот финансиски план може да се смета за ажуриран. И буџетските планови и финансиските извештаи се достапни во рамките на два клика од почетната страница. На веб-страницата на МЈА не беше идентификуван граѓански буџет.

Буџетските планови на Катастар се достапни на официјалната веб-страница, вклучувајќи документи од 2026 и 2025 година.⁶⁵ Сепак, не беа идентификувани извештаи за извршување на буџетот понови од 2020 година. Бидејќи не се направени измени на најновиот буџет, објавениот финансиски план може да се смета за ажуриран. Информациите за буџетот се пристапни во рамките на два клика од почетната страница. На нивната веб-страница не беше идентификуван граѓански буџет.

Исто така, беше проверено и дали институциите од примерокот објавуваат општи информации за контакт, вклучувајќи адреси на е-пошта, телефонски броеви и физички адреси, како и наменски контакти поврзани со

62 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/odnosi-so-javnost/budzet>; <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/odnosi-so-javnost/zavrzni-smetki>

63 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/dokumenti/izvestai>

64 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/dokumenti/godisni-planovi-i-programi>

65 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b8/%d0%b1%d1%83%d1%9f%d0%b5%d1%82/>

слободниот пристап до информации. Истражувачите проценија дали информациите за контакт се достапни, ажурирани преку верификација по телефон и е-пошта, пристапни во рамките на три клика од почетната страница и претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебни рубрики на веб-страницата кои им овозможуваат на корисниците лесно да ги лоцираат информациите.

Општите информации за контакт на МЖСПП се достапни на официјалната веб-страница, вклучувајќи генеричка адреса на е-пошта, телефонски број и физичка адреса.⁶⁶ Сепак, линкот до рубриката за слободен пристап до информации не беше функционален во извештајниот период, што резултираше со отсуство на проверливи контакти поврзани со барањата за СПИ. Достапните информации за контакт се ажурирани, пристапни во рамките на два клика од почетната страница и претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебна рубрика за контакт на веб-страницата.

Општите информации за контакт и наменските контакти за СПИ за МП се достапни на официјалната веб-страница, вклучувајќи адреси на е-пошта, телефонски контакти и физичка адреса за поднесување барања за СПИ.⁶⁷ Информациите се ажурирани, достапни во рамките на два клика од почетната страница и претставени преку посебна рубрика за контакт.

Општите информации за контакт и наменските контакти за СПИ се достапни на официјалната веб-страница на МДТ, вклучувајќи детали за контакт по е-пошта и телефон на одговорното лице. Информациите се ажурирани, достапни во рамките на два клика од почетната страница и претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебна рубрика.⁶⁸

За МЈА, општите информации за контакт и деталите за контакт за СПИ се достапни на официјалната веб-страница. Иако рубриката за СПИ ја содржи адресата на е-пошта на одговорното лице, не е обезбеден телефонски контакт. Достапните информации се ажурирани, пристапни во рамките на два клика од почетната страница и претставени преку посебна рубрика за контакт.⁶⁹

66 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moepp.gov.mk/mk-MK/kontakt/kontakt>; <https://www.moepp.gov.mk/ministerstvo/trans-parentnost/informacii-javen-karakter>

67 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/kontakt/kontakt>

68 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/kontakt/kontakt>

69 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/kontakt/kontakt>

За Катастарот, општите информации за контакт и наменските контакти за СПИ се достапни на нивната веб-страница, вклучувајќи адреси на е-пошта и телефонски контакти на одговорното лице. Информациите се ажурирани, достапни во рамките на два клика од почетната страница и претставени на начин прилагоден за граѓаните преку посебни рубрики на веб-страницата.⁷⁰

Проценката испита дали институциите од примерокот објавуваат информации за својата организациска структура, вклучувајќи целосна организациска шема или органограм кој ја прикажува хиерархијата на организациските единици и нивните одговорности. Истражувачите проценија дали објавената структура е ажурирана и усогласена со важечките акти за внатрешна организација, дали информациите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница и дали организациските шеми се претставени во читлив формат кој може да се преземе.

За МЖСПП, организациската шема⁷¹ и деталните информации за организациските единици се достапни на официјалната веб-страница.⁷² Објавената структура е усогласена со важечкиот Правилник за внатрешна организација.⁷³ Информациите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница и се претставени на начин прилагоден за граѓаните, со читливи организациски шеми кои можат да се преземат.

За МП, организациската шема⁷⁴ и деталните описи на организациските единици се јавно достапни на официјалната веб-страница⁷⁵ и се усогласени со важечкиот Правилник за внатрешна организација.⁷⁶ Информациите се достапни во рамките на три клика од почетната страница и се претставени во читлив формат кој може да се преземе.

Официјалната веб-страница на МДТ ја содржи организациската структура за целото Министерство, како и табеларен преглед на организациските единици и вработените.⁷⁷ Објавената структура е усогласена со важечкиот

70 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%d0%b7%d0%b0-%d0%bd%d0%b0%d1%81-2/%d0%ba%d0%be%d0%b-d%d1%82%d0%b0%d0%ba%d1%82/>

71 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moepp.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/organogram>

72 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moepp.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/sektori>

73 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/21-dokument-transparentnost-file-Qgoo.pdf>

74 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/sistematizacija-i-organizacija-pravda-file-pQOn.pdf>

75 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/sektori>

76 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/sistematizacija-i-organizacija-pravda-file-ijiN.pdf>

77 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/organizaciska-struktura-file-VrYj.pdf>

Правилник за внатрешна организација.⁷⁸ Информациите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница и се претставени во читлив формат кој може да се преземе.

Организациската шема⁷⁹ и прегледот на организациските единици⁸⁰ на МЈА се јавно достапни и се усогласени со важечкиот Правилник за внатрешна организација.⁸¹ Организациската шема е читлива и може да се преземе, но сепак, информациите не се пристапни во рамките на три клика од почетната страница, како што се бара според критериумите за проценка.

За Катастарот, организациската шема⁸² и прегледот на организациските единици⁸³ се достапни на нивната веб-страница и се усогласени со важечкиот Правилник за внатрешна организација.⁸⁴ Информациите се пристапни во рамките на три клика од почетната страница и се претставени во читлив формат кој може да се преземе.

Понатаму беше проверени и дали институциите од примерокот објавуваат информации за процесите на јавни консултации или линкови до централните портали за консултации и дали овие информации се ажурирани, пристапни во рамките на три клика од почетната страница и претставени преку посебни рубрики на веб-страницата. За давателите на услуги без надлежности за креирање политики, проценката се фокусираше на достапноста и функционалноста на онлајн каналите за повратни информации од корисниците.

Ажурираните информации за процесите на јавни консултации на МЖСПП се достапни на официјалната веб-страница, но сепак, консултациите се објавуваат во рамките на општата рубрика „Соопштенија“ заедно со другите вести и известувања. Не постои посебна листа или посебна рубрика за јавни консултации. Рубриката е пристапна во рамките на два клика од почетната страница.⁸⁵

78 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/ministerstvo-mdt-file-UH8P.pdf>

79 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://portal.mdt.gov.mk/post-body-files/vnatresna-organizacija-javna-administracija-file-icMu.docx>

80 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/vnatresna-organizacija/vnatresna-organizacija-javna-administracij>

81 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/ministerstvo/vnatresna-organizacija/pravilnik-za-vnatresna-organizacija-na-ministerstvo-za-javna-administracija>

82 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: https://www.katastar.gov.mk/wp-content/uploads/za_nas/organogram_2015.pdf

83 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%d0%b7%d0%b0-%d0%bd%d0%b0%d1%81-2/%d0%be%d1%80%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b7%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%be%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%b2%d0%b5%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82/>

84 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: https://www.katastar.gov.mk/wp-content/uploads/za_nas/finalna_organizacija_13.10.2015.pdf

85 Официјална веб-страница на Министерството за животна средина и просторно планирање: <https://www.moepp.gov.mk/mk-MK/odnosi-so-javnost/soopstenija/pokana-za-javna-rasprava-po-nacrt-na-zakon-za-proglasuvanje-na-belcisko-blato-za-zastiteno-podracje-vo-kategorija-iv-park-na-priroda>

Информациите за процесите на јавни консултации во МП се исто така достапни и ажурирани, но консултациите се објавуваат во рамките на општата рубрика „Соопштенија“ наместо преку посебна страница или листа за консултации. Рубриката е пристапна во рамките на два клика од почетната страница.⁸⁶

Ажурираните информации за процесите на јавни консултации⁸⁷ на МЈА се достапни на официјалната веб-страница преку рубриката „Најави“.⁸⁸ Сепак, не постои посебна листа или посветена локација на веб-страницата конкретно за јавни консултации. Рубриката е пристапна во рамките на два клика од почетната страница.

На официјалната веб-страница на МДТ е достапна посебна рубрика за процесите на јавни консултации, која содржи информации за јавните расправи одржани во текот на изминатата година. Рубриката е пристапна во рамките на два клика од почетната страница и може да се смета за прилагодена за граѓаните, бидејќи консултациите се претставени преку посветена локација на веб-страницата.⁸⁹

Официјалната веб-страница на Катастарот содржи пристапна рубрика за бесплатна телефонска линија за поднесување забелешки и поплаки поврзани со однесувањето на вработените, поткуп и корупција, како и за добивање информации за статусот на конкретни предмети. Каналот за повратни информации е функционален и затоа може да се смета за прилагоден за граѓаните.⁹⁰

Понатаму, беше проверено и дали барем еден податочен-сет поврзан со работата на институциите од примерокот е објавен во машински читлив формат, како што се XML, XLSX, CSV, ODS или JSON, преку националниот портал за отворени податоци или преку посебните институционални рубрики за отворени податоци. Максимални поени се доделуваа кога таквите податочни-сетови беа достапни преку националниот портал за отворени податоци.

86 Официјална веб-страница на Министерството за правда: <https://www.pravda.gov.mk/mk-MK/odnosi-so-javnost/soopstenija/predlog-izmenite-na-zakonot-za-zastita-na-licnite-podatoci-se-objaveni-na-ener>

87 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/odnosi-so-javnost/najavi/pokana-za-javna-debata-zakon-za-visoki-rakovoditeli-na-organite-na-drzavnata-uprava-i-fondovite>

88 Официјална веб-страница на Министерството за јавна администрација: <https://mja.gov.mk/mk-MK/odnosi-so-javnost/najavi>

89 Официјална веб-страница на Министерството за дигитална трансформација: <https://mdt.gov.mk/mk-MK/odnosi-so-javnost/javni-raspravi>

90 Официјална веб-страница на Агенцијата за катастар на недвижности: <https://www.katastar.gov.mk/%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE-%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%B8/>

Машински читливите податочни-сетови поврзани со работата на МЖСПП,⁹¹ МП,⁹² МДТ⁹³ и Катастарот⁹⁴ се достапни на националниот портал за отворени податоци, иако не и на нивните соодветни институционални веб-страници. За разлика од нив, на веб-страницата на МЈА и на националниот портал за отворени податоци не беа идентификувани машински читливи податочни-сетови поврзани со министерството.

Истражувачите проценија дали владините институции објавуваат податочни-сетови со висока вредност во согласност со барањата на Директивата на ЕУ 2019/1024. Проценката испита дали овие податочни-сетови се достапни бесплатно, обезбедени во машински читливи формати, пристапни преку Апликациски програмски интерфејс (АПИ) и достапни за групно преземање таму каде што е релевантно. Анализата ги опфати податочни-сетовите во областите на геопросторни информации, набљудување на Земјата и животна средина, метеорологија, статистика, компании и сопственост на компании и мобилност.

За категоријата геопросторни информации, истражувачите идентификуваа дека некои субјекти во рамките на Националната инфраструктура на просторни податоци имаат објавено дел од своите просторни податоци како отворени податоци, достапни за бесплатно користење, повторна употреба и дистрибуција преку националниот геопортал. Достапните податочни-сетови се обезбедени бесплатно и во машински читливи формати. Пристапот преку АПИ и опциите за групно преземање се достапни само делумно, во зависност од конкретниот податочен-сет и функционалноста обезбедена преку платформата.⁹⁵

За категоријата набљудување на Земјата и животна средина, истражувачите идентификуваа податочни-сетови достапни преку платформата MAKSTAT PXWeb поврзани со проекциите на стакленички гасови. Податочни-сетови се достапни бесплатно, обезбедени во машински читливи формати, пристапни преку АПИ и достапни за групно преземање.⁹⁶

За метеоролошката категорија, истражувачите идентификуваа податочни-сетови за врнежи достапни преку платформата MAKSTAT PXWeb. Податочни-сетови се достапни бесплатно, обезбедени во машински читливи формати и пристапни преку АПИ. Сепак, функционалноста за групно преземање не е достапна. Иако податочниот-сет ги исполнува техничките критериуми за отворени податоци, тоа не претставува метеоролошки набљудувања

91 <https://data.gov.mk/dataset/ejiektpnheh-n-ejiektpohckn-otnad-6atepnn-n-akymyjiatopn>

92 <https://data.gov.mk/dataset/becnjiatha-nomow>

93 <https://data.gov.mk/dataset/jincta-co-be6-cepbncn-kon-ce-ha-pacnojarahbe-nhteponapa6njihocht>

94 <https://data.gov.mk/dataset/pernctap-ha-uehn-n-3akynnhhn-ha-hedbnxhoctn>

95 https://nipp2.katastar.gov.mk:8083/geoportal_3.0.2/#searchPanel?lang=mk_MK&search=Transportnetworks

96 https://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/en/MakStat/MakStat_ZivotnaSredina_Vozduh/275_ZivSr_nac_stak_gas_proekcii_ml.px/

во реално време и затоа не поддржува континуирана повторна употреба, автоматизирана обработка или натамошна испорака на податоци до корисниците.⁹⁷

За категоријата компании и сопственост на компании, истражувачите идентификуваа податоци објавени преку платформата на Централниот регистар. Сепак, достапните информации не се обезбедуваат бесплатно, не се достапни во машински читливи формати и не се пристапни преку АПИ или опции за групно преземање.⁹⁸

За категоријата статистика, истражувачите идентификуваа податочни-сетови достапни преку базата на податоци MAKSTAT на Државниот завод за статистика. Податочните-сетови се достапни бесплатно, обезбедени во машински читливи формати, пристапни преку АПИ и достапни за групно преземање.⁹⁹

За категоријата мобилност, истражувачите идентификуваа податочни-сетови за транспортни мрежи достапни преку националниот геопортал. Податочните-сетовите се делумно достапни бесплатно, обезбедени во машински читливи формати и пристапни преку АПИ. Функционалноста за групно преземање е исто така само делумно достапна, во зависност од конкретниот податочен-сет и условите за пристап.¹⁰⁰

Ставовите на КИ за прилагоденоста за граѓаните на проактивно објавените информации од јавен карактер беа проценети преку истите интервјуа и методолошки пристап користени и за претходниот елемент. Интервјуираните лица го оценуваа своето ниво на согласување со тврдењето дека информациите што органите на управата проактивно ги објавуваат на интернет се прилагодени за граѓаните, а наодите беа искористени и за распределба на поени и за квалитативна анализа во рамките на извештаите од Мониторот на РЈА.¹⁰¹

Сите КИ се согласија дека информациите кои проактивно се објавуваат на веб-страниците на органите на управата генерално се претставени на начин прилагоден за граѓаните.

Првиот КИ забележа дека проактивно објавените информации често се недоволни, што ги прави неопходни дополнителните барања за информации во многу случаи. Иако некои општини и министерства се

97 https://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat_ZivotnaSredina_Hidrometroloskipodatoci/175_ZivSr_MK_Vrnez_ml.px/table/tableViewLayout2/

98 <https://www.crm.com.mk/mk/otvoreni-podatotsi/objavi-na-upisi-za-subjekti>

99 https://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat_Naselenie_ProcenkiNaselenie_ProcenkiPopis2021_Proceni30Juni/30062021_MKD_Za_PX.px/table/tableViewLayout2/

100 https://nipp2.katastar.gov.mk:8083/geoportal_3.0.2/#searchPanel?lang=mk_MK&search=Transportnetworks

101 Интервју со ИНИ Винаца спроведено на 08.04.2026; Интервју со Организација Жена - Делчево спроведено на 08.04.2026; Интервју со Метаморфозис спроведено на 15.04.2026

перцепираат како релативно потранспарентни, ова во голема мера се припишува на притисокот од чинителите на граѓанското општество. Информаторот ги истакна постојаните технички и структурни бариери на институционалните веб-страници, вклучувајќи ја слабата навигација и недостатокот на стандардизација, кои честопати го отежнуваат лоцирањето на документите дури и кога е познато нивното постоење. Годишните извештаи и отворените податоци беа идентификувани како видови информации кои најчесто недостасуваат или до кои е тешко да се пристапи. Свкупно, објавувањето и ажурирањето на информациите беа оценети како неконзистентни низ институциите, со чести доцнења и празнини во достапноста.

Вториот КИ сметаше дека проактивно објавените информации се во голема мера недоволни и нецелосни, што ги прави неопходни барањата за СПИ во многу случаи. Веб-страниците на институциите беа опишани како тешки за навигација поради лошата структура и недостатокот на функционалност за пребарување, додека законите, прописите и отворените податоци беа идентификувани како видови информации кои најчесто недостасуваат или до кои е тешко да се пристапи. Иако се забележани одредени подобрувања во ажурирањето на информациите, доцнењата, слабото следење и ограничените механизми за спроведување продолжуваат да ја поткопуваат отчетноста.

Третиот КИ забележа дека некои документи кои претходно биле објавени на интернет веќе не се пристапни поради неважечки линкови или неажурирање, што ја ограничува транспарентноста и јавниот пристап до информации. Информациите кои најчесто недостасуваат или до кои е тешко да се пристапи ги вклучуваат годишните извештаи за јавни набавки, документите за политики, предлог-законите, интерните одлуки, сеопфатните годишни извештаи и отворените податоци во употребливи формати. КИ исто така истакна дека практиката на ажурирање на информациите останува неконзистентна низ институциите, при што многу веб-страници се погодени од доцнења и нередовни ажурирања кои ги намалуваат доверливоста и релевантноста на јавно достапните информации.

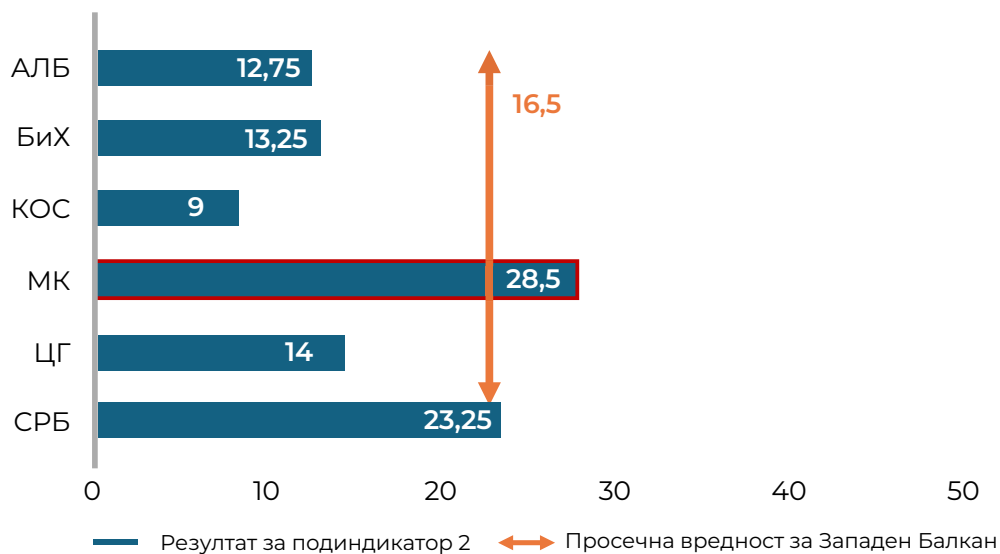
Перцепцијата на граѓаните за пристапноста на информациите на веб-страниците на органите на управата и Владата беше проценета преку анкета за перцепцијата на јавноста. Проценката го мереше процентот на граѓани кои одговориле со „се согласувам“ или „целосно се согласувам“ на тврдењето: „Можам лесно да ги најдам информациите што ми се потребни на веб-страниците на органите на управата и на Владата“¹⁰²

¹⁰² Анкетата за перцепцијата на јавноста беше спроведена од 1 февруари до 22 февруари 2025 година, N=1008

Вкупно 47,2% од испитаниците ги перцепирале информациите на веб-страниците на органите на управата и на Владата како лесно пристапни, при што 36,9% избрале „се согласувам“, а 10,3% избрале „целосно се согласувам“ во анкетата за перцепцијата на јавноста.

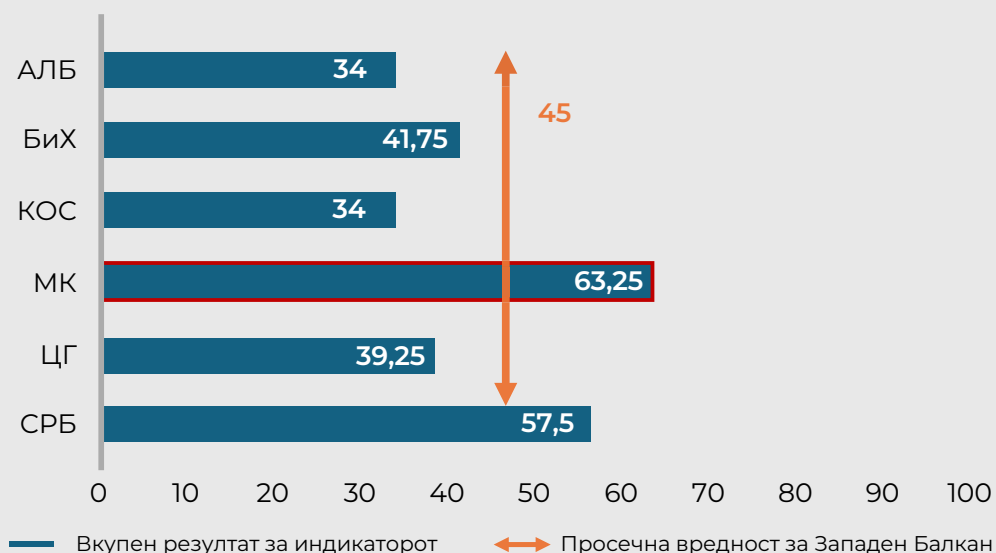
Како стои Северна Македонија во регионални рамки?

Подиндикатор 2: Проактивна транспарентност (максимален број поени 50.25)

Споредба на вкупните резултати во областа Организација, отчетност и надзор

Индикатор: Отчетност и транспарентност
на државната администрација

Регионалниот извештај за областа Организација, отчетност и надзор со резултати за сите администрации од Западен Балкан е достапен на: www.par-monitor.org

II.3 Препораки за областа Организација, отчетност и надзор

II.3.1 Следење на препораките од Мониторот на РЈА 2021/2022

Препораки	Вид препорака (краткорочна/среднорочна/долгорочна) ¹⁰³	Статус	Објаснување
1. Државните институции, без разлика дали се министерства или органи во состав (агенции, фондови), треба да подготвуваат и објавуваат годишни извештаи за работата.	Краткорочна	Делумно спроведена	Наодите укажуваат дека објавувањето на годишните извештаи за работата од страна на државните институции останува неконзистентно. Иако некои министерства и агенции објавуваат извештаи за спроведување или годишни извештаи за работа, неколку институции сè уште не ги прават таквите извештаи јавно достапни. Ова ја нагласува потребата министерствата, агенциите, фондовите и другите органи во состав систематски да подготвуваат и објавуваат годишни извештаи за својата работа со цел да се зајакнат транспарентноста и отчетноста.
2. Службениот весник на РСМ треба да биде достапен за сите граѓани без претплата.	Краткорочна	Не се преземени активности	
3. Канцеларијата на претседателот на Владата треба да има поголема видливост, бидејќи во моментот е дел од официјалната веб-страница на Владата.	Краткорочна	Не се преземени активности	

¹⁰³ Препораките за кои проценетото време за спроведување е до една година се означени како краткорочни. Среднорочните препораки треба да бидат спроведливи во период од една до три години. Долгорочните препораки бараат повеќе од три години за да бидат спроведени.

4. Државните институции треба да започнат со назначување лица за контакт задолжени за соработка со граѓанското општество и другите надворешни чинители.	Краткорочна	Не се преземени активности	Наодите покажуваат дека институциите генерално немаат воспоставени посебни механизми и структури за соработка со граѓанското општество и другите надворешни засегнати страни, вклучително и во процесите на јавни консултации. Отсуството на посебни рубрики за јавни консултации, како и слабостите во институционалната комуникација и пристапноста, укажуваат на потребата државните институции да назначат лица за контакт задолжени за соработка со граѓанското општество и други засегнати страни.
5. Во однос на информациите за отворени податоци, институциите треба да почнат да објавуваат податочни-сетови во отворен формат, бидејќи многу институции имаат едно или дури нула објавени податочни-сетови.	Краткорочна	Делумно спроведена	Најновите наоди укажуваат на умерени подобрувања во областа на отворените податоци, поткрепени со посилни стратешки определби во рамките на Стратегијата за реформа на јавната администрација 2023–2030 и Стратегијата за транспарентност на Владата 2023–2026. Забележливо е зголемување на достапноста на машински читливи и високовредни податочни сетови преку националниот портал за отворени податоци, особено во областите на геопросторните информации, животната средина, статистиката, метеорологијата и мобилноста. Сепак, остануваат значајни слабости, вклучително и нерамномерна достапност на податоците меѓу институциите, ограничена машинска читливост и недоволна пристапност и употребливост на дел од податочните сетови.

II.3.2 Препораки од Мониторот за РЈА за 2024/2025 година

Препораките од циклусот на мониторинг 2024/2025 за областа Организација, отчетност и надзор се наведени подолу. Препораките се групирани во три типа, според проценетото време потребно за нивно спроведување. Препораките за кои проценетото време за спроведување е до една година се означени како краткорочни. Среднорочните препораки треба да бидат спроведливи во период од една до три години. Долгорочните препораки најверојатно би барале повеќе од три години за да бидат спроведени.

Краткорочни препораки¹⁰⁴

1. Државните институции, вклучително и министерствата и органите во состав на државната управа, како што се агенциите и фондовите, треба редовно да подготвуваат и објавуваат сеопфатни годишни извештаи за својата работа и активности.
2. „Службен весник на Република Северна Македонија“ треба да биде бесплатно достапен за сите граѓани, бидејќи сегашниот модел на пристап преку претплата го ограничува еднаквиот пристап до законодавството и официјалните информации.
3. Канцеларијата на Претседателот на Владата треба да биде повидлива и полесно достапна, бидејќи во моментот е дел од официјалната веб-страница на Владата.
4. Државните институции треба да назначат лица за контакт задолжени за соработка со организациите на граѓанското општество и други засегнати страни, со цел да се зајакнат комуникацијата, координацијата и нивното вклучување во процесите на креирање политики.
5. Институциите треба значително да го подобрат објавувањето на отворени податоци преку проактивно објавување на податочни сетови во отворени и машински читливи формати, особено имајќи предвид дека голем број институции во моментот објавуваат многу малку или воопшто не објавуваат вакви податоци.
6. Институциите треба да ги зајакнат практиките на проактивна транспарентност преку редовно објавување целосни, ажурирани и машински читливи информации, вклучително и годишни извештаи за работа, проценки на влијанието, информации поврзани со буџетот и документи од јавните консултации.

¹⁰⁴ Препораките се краткорочни, особено имајќи предвид дека тие се повторуваат низ три последователни циклуси на мониторинг на ВеБЕР.

7. Институциите треба да ја подобрат функционалноста, пристапноста и стандардизацијата на своите веб-страници преку отстранување на нефункционалните врски (линкови), редовно ажурирање на содржините, унапредување на навигацијата и функцијата за пребарување, како и обезбедување доследна достапност на информациите на сите службени јазици.
8. Агенцијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер треба да ја зајакне ефикасноста и капацитетот за спроведување преку обезбедување стабилно институционално раководство, пообемно објавување информации за изречените санкции и практиката на нивно спроведување, како и примена на поефикасни мерки во случаи на непочитување на обврските утврдени со Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер.

ПРИЛОГ ЗА МЕТОДОЛОГИЈАТА

За изработка на овој извештај за Северна Македонија, се користеа следниве истражувачки методи и алатки за прибирање податоци и пресметување на елементите:

- Анализа на официјална документација, податоци и официјални веб-страници
- Барања за слободен пристап до информации¹⁰⁵
- Интервјуа со засегнати страни и клучни информатори
- Анкета за перцепцијата на јавноста.

Мониторингот во голема мера се потпираше на анализа на официјални документи јавно достапни на веб-страниците на органите на администрацијата и на податоците и информациите содржани во нив. Меѓутоа, во случаи кога податоците не беа достапни, истражувачите испратија барања за слободен пристап до информации до релевантните институции со цел да ги добијат информациите неопходни за доделување поени за елементите.

Интервјуата со клучните информатори беа спроведени и користени како основа за доделување поени за елементите 1.15, 1.16 и 2.14. Дополнително, тие беа искористени за прибирање квалитативни, фокусирани и длабински согледувања за набљудуваните појави. Интервјуата со други засегнати страни (како што се претставници на органите на јавната администрација) дополнително се користеа во истражувањето за да се надополнат и потврдат поинаку прибраните податоци и наоди. Изборот на интервјуираните лица се базираше на наменско земање примерок кое не се заснова на веројатност, таргетирајќи соговорници врз основа на нивната експертиза на темата или вклученоста во набљудуваните процеси.

Интервјуата со клучните информатори се составени од групи со најмногу четири прашања, а учесниците ја квалификуваат нивната согласност користејќи четиристепена скала: целосно несогласување, несогласување до одреден степен, согласување до одреден степен и целосно согласување. Поените во рамките на елементите 1.15, 1.16 и 2.14 беа доделени доколку сите клучни информатори изјавиле дека се согласуваат до одреден степен или дека целосно се согласуваат со даденото тврдење. Дополнително, се користеше сет на прашања со отворен крај, што овозможи дискусија со интервјуираните лица и поставување потпрашања на самото место,

¹⁰⁵ За оваа приоритетна област не беа пратени барања за слободен пристап до информации.

наместо строго следење на однапред утврден формат. Интервјуираните лица имаат целосна анонимност во однос на нивните лични податоци и на која институција/организација и' припаѓаат.

Табела 4. Интервјуа спроведени во Северна Македонија

Датум	Интервјуирани
08.04.2026	ИНИ Винаца
08.04.2026	Организација Жена - Делчево
22.01.2023	Фондација Метаморфозис

Список со прашањата од интервјуто

• Елемент 1.15

Следниве прашања се користат за доделување поени за елементот 1.5. Доделувањето поени се одредува врз основа на одговорите „целосно се согласувам“ / „се согласувам до одреден степен“. За секое прашање за кое што сите клучни информатори одговориле со „целосно се согласувам / се согласувам до одреден степен“, се доделуваат 1,5 поени.

1. До кој степен се согласувате со следново тврдење: **Санкциите на надзорниот орган се транспарентни.**
 - a) воопшто не се согласувам
 - b) не се согласувам до одреден степен
 - c) се согласувам до одреден степен
 - d) целосно се согласувам
2. До кој степен се согласувате со следново тврдење: **Санкциите на надзорниот орган се ефективни.**
 - a) воопшто не се согласувам
 - b) не се согласувам до одреден степен
 - c) се согласувам до одреден степен
 - d) целосно се согласувам

Дополнителни насочувачки прашања (кои не се користат за доделување поени, но се релевантни за обезбедување квалитативен увид неопходен за проценката):

1. Дали некогаш сте поднеле претставка до надзорниот орган? Каков беше исходот?
2. Дали информациите за изречените санкции може лесно да се најдат и разберат?
3. Дали санкциите водат кон подобрена усогласеност од страна на органите на јавната власт и дали можноста за санкции влијае на тоа како органите одговараат на барањата за СПИ?
4. Кои се главните пречки кои ја ограничуваат ефективноста на надзорниот орган, доколку ги има (ресурси, политичка поддршка, правна рамка, итн.)?

- **Елемент 1.16**

Следниве прашања се користат за доделување поени за елементот 1.16. Доделувањето поени се одредува врз основа на одговорите „целосно се согласувам“ / „се согласувам до одреден степен“. За секое прашање за кое што сите клучни информатори одговориле со „целосно се согласувам / се согласувам до одреден степен“, се доделуваат 1,5 поени.

1. До кој степен се согласувате со следново тврдење: **Органите на јавната власт соодветно одговараат на барањата кои содржат чувствителни информации.**
 - a) воопшто не се согласувам
 - b) не се согласувам до одреден степен
 - c) се согласувам до одреден степен
 - d) целосно се согласувам
1. До кој степен се согласувате со следново тврдење: **Органите на јавната власт правилно постапуваат при одбивање на пристапот до информации.**
 - a) воопшто не се согласувам
 - b) не се согласувам до одреден степен
 - c) се согласувам до одреден степен
 - d) целосно се согласувам

Дополнителни насочувачки прашања (кои не се користат за доделување поени, но се релевантни за обезбедување квалитативен увид неопходен за проценката):

1. Кога станува збор за исклучоците при одговарањето на барањата за СПИ, дали тие вообичаено се образложуваат јасно и конкретно, или на општ начин?
2. Дали сметате дека органите на јавната власт или одреден орган во голема мера се потпираат на доверливост или други основи за исклучок од обезбедувањето информации?
3. Колку е ефективен процесот на жалба за поништување на неоправданите одбивања и дали можноста за жалба влијае на првичната практика на поединечните органи во однос на одлучувањето дали и како ќе одговорот на барањето за СПИ?
4. Како органите ја балансираат заштитата на чувствителните информации со јавниот интерес? Дали постои стандардизиран пристап за класификација на информациите како доверливи или поинаку чувствителни?
5. Дали одредени категории информации рутински се третираат како чувствителни, дури и кога нивното откривање би можело да биде оправдано?
6. Дали органите често обезбедуваат делумен пристап преку редактирање (прикривање делови од текстот), или се склони целосно да го одбијат пристапот?

- **Елемент 2.14**

Следниве прашања се користат за доделување поени за елементот 2.14. Доделувањето поени се одредува врз основа на одговорите „целосно се согласувам“ / „се согласувам до одреден степен“. За секое прашање за кое што сите клучни информатори одговориле со „целосно се согласувам / се согласувам до одреден степен“, се доделуваат 3 поени.

1. До кој степен се согласувате со следново тврдење: **Информациите од јавен карактер кои проактивно се објавуваат онлајн, на веб-страниците на органите на јавната власт, се прилагодени за граѓаните.**
 - a) воопшто не се согласувам
 - b) не се согласувам до одреден степен
 - c) се согласувам до одреден степен
 - d) целосно се согласувам

Дополнителни насочувачки прашања (кои не се користат за доделување поени, но се релевантни за обезбедување квалитативен увид неопходен за проценката):

1. Дали проактивно објавените информации се генерално доволни за вашите потреби, или често имате потреба да побарате дополнителни информации?
2. Дали има одредени институции кои се издвојуваат како особено транспарентни или нетранспарентни и зошто мислите дека е тоа така?
3. Колку е лесно да се навигира низ институционалните веб-страници? Дали постојат одредени технички бариери, како што се неважечки линкови, лоша структура на веб-страницата, недостаток на функционалност за пребарување и друго?
4. Дали сте се соочиле со ситуација каде што знаете дека одреден документ изготвен од институцијата постои, но не можете да го најдете онлајн?
5. Кои видови информации најчесто недостасуваат или се тешки за пристап? На пример, тоа може да бидат информации за услугите што ги нудат институциите, документи за јавни политики и закони во надлежност на институциите, годишни извештаи за работа, отворени податоци и слично.
6. Како би ја оцениле практиката на ажурирање на информациите? Дали тие редовно се ажурираат и се обезбедуваат навремено или постојат проблеми во овој поглед?

Анкетата за перцепцијата на јавноста се заснова на прашалник наменет за општата јавност (постојани жители на возраст од 18 години и постари) во Северна Македонија. Анкетата се спроведе со примена на методот на телефонско интервјуирање (CATI), во комбинација со компјутерско лично интервјуирање (CAWI).

Анкетирањето беше реализирано во периодот од 1 до 22 февруари 2025 година. Маргината на грешка за примерок од 1.008 граѓани изнесува $\pm 3,52$ %, со ниво на доверливост од 95 %.

Табела 5. Прашања од анкетата за перцепцијата на јавноста во областа Организација, отчетност и надзор

Тврдење	Воопшто не се согласувам	Не се согласувам	Се согласувам	Целосмо се согласувам	Не знам/Немам мислење
Имам право да побарам и да добијам информации од јавен карактер од органите на јавната власт.	1	2	3	4	99
Можам лесно да ги најдам информациите што ми се потребни на веб-страниците на органите на јавната власт и на Владата.	1	2	3	4	99
Агенцијата за заштита на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер им помага на граѓаните во остварувањето на нивното право да добијат информации од јавен карактер.	1	2	3	4	99

ЛИСТА НА ИЗВОРИ КОРИСТЕНИ ВО ОВОЈ ИЗВЕШТАЈ

- Јавната администрација во Република Северна Македонија 2024, СИГМА/ОЕЦД
- Стратегија за РЈА на Владата на Република Северна Македонија 2023-2030
- Стратегија за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија 2023-2026
- Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер, „Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 101/19
- Годишен извештај на АЗПСПИЈК за 2023
- Годишен извештај на АЗПСПИЈК за 2024

Funded by
the European Union

With funding from
 Austrian
Development
Agency

Изработено во рамките на проектот Овозможување на реформата на јавната администрација во Западен Балкан – ВеБЕР 3.0. Проектот ВеБЕР 3.0 го спроведува Мрежата Мисли за Европа – ТЕН и Центарот за истражување на јавна администрација – KDZ.

Проектот ВеБЕР 3.0 е финансиран од Европската унија и Австриската агенција за развој – ADA. Изнесените ставови и мислења се исклучиво на авторите и не секогаш ги одразуваат ставовите на Европската унија или ADA. Европската унија, ADA, ТЕН и KDZ нема да се сметаат за одговорни за тука изнесените ставови и мислења.

За повеќе информации, ве молиме посетете ја интернет страницата www.par-monitor.org.